

# DONELAIČIO ŽEMĖ

Leidžia Kristijono  
Donelaičio draugija  
Leidžiamas nuo 1992 m.

2019 m.  
kovas  
Nr. 1 (226)



9 772424 509001

Kaina 2 Eur

# Turinys

## AKTUALIJOS

|  |   |
|--|---|
| Vytautas Povilas Šilas: „Malonu, kad mano veikla pripažįstama ir vertinama“ .....                        | 3 |
| Kultūros paveldas pasienyje – turizmui ir bendradarbiavimui .....  | 5 |
| Kristijono Donelaičio kūrybos propaguotoja aktorė Virginija Kochanskytė: „Nepailskime daryti gera“ ..... | 6 |

## SUKAKTYS

|   |    |
|---|----|
| 305-uosius pasitinkant .....  | 9  |
| Kristijono Donelaičio 305-metis – prie „Būrų stalo“ .....   | 11 |
| Knygnešystės sąsajos su K. Donelaičiu .....   | 12 |
| Kristijono Donelaičio skaitymai kitaip .....  | 13 |
| K. Donelaitis ir baltarusių poetas Aleksejus Zarickis .....   | 15 |
| K. Donelaičio „Metų“ vertėja į prancūzų kalbą Karolina Masiulytė-Paliulienė: „Atlikdama šį darbą patyriau dideles emocijas“ ..... | 17 |
| Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“ .....  | 19 |
| Pasakų vaikams herojus – Kristijonas Donelaitis .....   | 21 |

## PAMOKOS

|                                   |    |
|-----------------------------------|----|
| Учимся говорить по-литовски ..... | 21 |
|-----------------------------------|----|

## NAUJOS KNYGOS

|   |    |
|---|----|
| Knyga apie Vydūną pristatyta ir Marijampolėje ..... | 24 |
| Knyga apie Vydūno ryšius su vokiečių kultūra.....   | 25 |
| Atsisveikinome su Juliumi Beinortu.....             | 27 |

*Pirmajame viršelyje – meninės programos „Metų“ šviesoje. Dedicacija K. Donelaičiui“ atlikėjai (iš kairės) - V. Andriuškevičius, V. Kochanskytė, L. Mikalauskas (Astos Sabonytės nuotr.).*

*Paskutiniajame viršelyje - sausio 1-ąją sukako 305 metai nuo K. Donelaičio gimimo. Paminklas „Metų“ autoriui Marijampolėje (Algio Vaškevičiaus nuotr.).*

## Leidžia:

### Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,  
Vytauto g. 28  
www.donelaitis.info  
draugija@donelaitis.info

## Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,  
Gintaras Skamaročius –  
K. Donelaičio draugijos  
pirmininkas,  
Saulius Svilius – techninis  
redaktorius

## „Donelaičio žemės“ redkolegija:

G. Skamaročius (pirmininkas),  
N. Kitkauskas, V. Gocentas,  
V. Juraitis, Dž. Maskuliūnienė,  
A. Matulevičius, R. Senapėdis,  
V. Šilas

Spausdino AB „Spauda“,  
Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai  
2019-03-29

Rankraščiai taisomi ir trumpinami  
redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai  
sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1000 egz.

K. Donelaičio draugijos sąskaita:  
LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia  
Spaudos, radijo ir televizijos  
rėmimo fondas bei VšĮ Nemuno  
euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,  
RADIJO IR  
TELEVIZIJOS  
RĖMIMO  
FONDAS



www.nemunas.info

# Vytautas Povilas Šilas: „Malonu, kad mano veikla pripažįstama ir vertinama“

Pernai lapkričio 30-ąją minint Tilžės akto pasirašymo 100-ąsias metines, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas Vytautas Povilas Šilas buvo apdovanotas K. Donelaičio medaliu „Širdings brolau“ už ilgametį Mažosios Lietuvos tyrinėjimą, renginių organizavimą, istorinės atminties saugojimą, knygų ir kitų renginių rengimą bei bendraautorystę rengiant leidinius ir straipsnius Mažosios Lietuvos temomis. Siūlome skaitytojams pokalbį su V.P. Šilu.

**- Esate inžinierius, baigėte fizikos mokslus Vilniaus universitete. Kaip atsitiko, kad susidomėjote Mažąja Lietuva, jos istorija ir asmenybėmis?**

- Baigęs Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą, Vilniaus radijo komponentų gamykloje ėmiau dirbti inžinieriaus darbą. Ten susidomėjau sportiniu turizmu, kelionėmis apskritai. 1978 metais, perskaitęs neseniai išėjusius vieno aušrininko, kovotojo už lietuvių raštus, sudominau Mažąją Lietuvą kelis savo bendradarbius. Panorome aplankyti jos pagrindinę dalį – Karaliaučiaus sritį. Tokiai kelionei reikėjo nusimanančio vadovo. Sudaręs beveik 20 istorikų ar literatų sąrašą, ką nors parašiusių apie Mažąją Lietuvą, suskatau vadovo ieškoti. Mūsų ekskursijai vadovauti atsisakė visi – vieni dėl didelio užimtumo, kiti dėl sveikatos ir panašiai. Tuomet suvokiau, kad sovietinei valdžiai Mažoji Lietuva nėra labai pageidautina tema. Kilo mintis rinkti medžiagą ir parengti vadovą po Mažąją Lietuvą. 1981 metais keliasdešimt egzempliorių buvo paskleistas pirmasis 37 pus-



V.P. Šilas po apdovanojimo K. Donelaičio medaliu „Širdings brolau...“  
*Asmeninio archyvo nuotrauka.*

lapių apimties nelegalaus „Vadovo po Mažąją Lietuvą“ variantas.

**- Jau nuo 1980 metų organizavote keliones į Karaliaučiaus kraštą. Kokie prisiminimai liko iš tų laikų, kokie žmonės ten keliavo, kokių išpūdžių patyrėte?**

- Atėjo 1980 metų pavasaris ir pagaliau per pažįstamą bendradarbę prisikvietėme vadovu Tolminkiemio bažnyčios atstatytoją Napolį Kitkauską, kuris ekskursijai vadovauti atvyko kartu su Zanavykų krašto tyrėju Albinu Vaičiūnu. Kelionė buvo puiki, bet, tiesą sakančiam, tikėjau išgirsti ir pamatyti daugiau. Tai dar labiau paskatino mane pačiam rinkti medžiagą apie Mažąją Lietuvą.

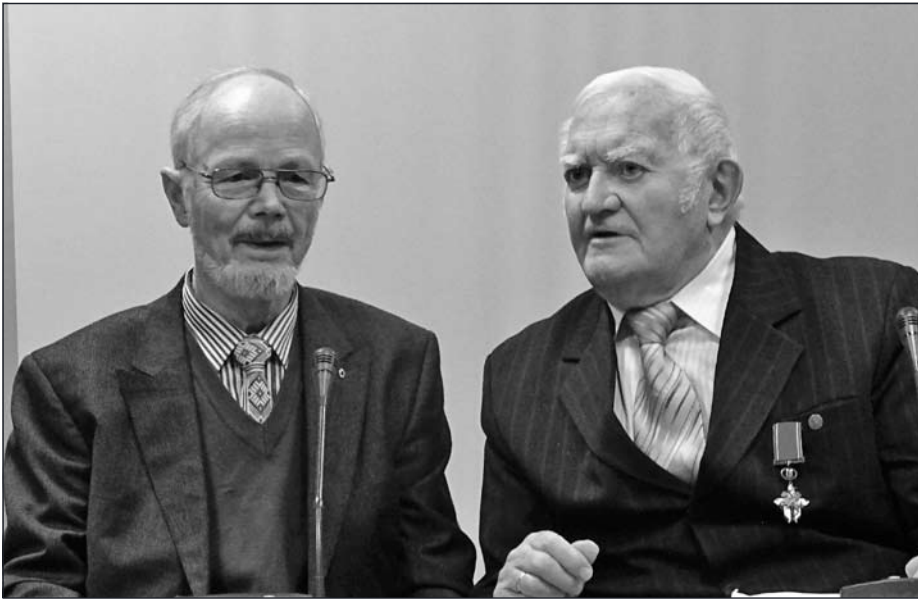
Nuo 1981 metų vedžiau ekskursijas po Karaliaučiaus kraštą vienas pats - kiekvienais metais po kelias. Taip buvo iki 2002 metų,

kai Rusijos Federacijos ambasada atsisakė išduoti man vizą. Mano bendrakeiviai buvo Radijo komponentų gamyklos, Lietuvos Mokslų akademijos ir Vilniaus muziejų darbuotojai, moksleiviai, Vilniaus mokytojų namų Dailės studijos dalyviai, Kauno gidų draugijos „Gidas“ nariai. Vadovavau kelioms turizmo agentūrų „Švitė“ ir „Titano vartai“ ekskursijoms.

Labiausia įsiminė Liaudies dainų klubo „Raskila“ ekskursija. Jau nuo dalyvių susirinkimo vietos mus sekė KGB, bet mūsų autobusui pavyko nuo jos pasprukti. Tačiau ties Žiezmariais jų komanda mus sustabdė ir liepė grįžti į Vilnių. Dalį žmonių aš išlaipinau ir mes išėjome neva į Liaudies buities muziejų. Autobusui išvažiavus (neišlipę dalyviai Vilniuje buvo apklausiami), mes maršrutiniais autobusais ir traukiniais iškeliavome į ir po Karaliaučiaus kraštą.

**- Šiomet sukanka jau 30 metų, kai esate Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas. Pristatykite mūsų skaitytojams plačiau šią organizaciją ir jos veiklą.**

- 1993 m. birželio 25 dieną LR Teisingumo ministerijoje įregistruota visuomeninė Mažosios Lietuvos reikalų taryba (MLRT) yra Mažosios Lietuvos ekspertų ir mylėtojų organizacija, kuri tęsia Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyva 1989 m. gruodžio 18 d. prie LTSR Aukščiausiosios tarybos prezidiumo įregistruotos Visuomeninės Mažosios Lietuvos reikalų tarybos veiklą. MLRT visuomenei ir valdžios institucijoms kelia aktualius Mažosios Lietuvos istorijos ir dabarties klausimus.



V.P.Šilas su bendražygiu dr. Algirdu Matulevičiumi Seimo rūmuose minint Tilžės akto 100-mečio sukaktį.

*A. Vaškevičiaus nuotr.*

MLRT interesų sritys yra Karaliaučiaus krašto praeitis ir ateitis, Klaipėdos krašto etnis savitumas, istorijos ir kultūros veikėjų atminties įamžinimas, atmintinų istorijos įvykių aktualinimas, nacizmo ir bolševizmo genocido pagarsinimas.

MLRT nariai yra Mažosios Lietuvos praeities ir dabarties žinovai, Mažojoje Lietuvoje interesų turinčių visuomeninių organizacijų deleguoti atstovai. MLRT pasirūpino pakartotinu (1991 m.) P.Kušnerio studijos apie etninę Karaliaučiaus krašto lietuvišką praeitį leidimu, 1995 m. surengė konferenciją „Potsdamas ir Lietuva“, 1996 m. išleido straipsnių rinkinį „Potsdamas ir Karaliaučiaus kraštas“. 1998 m. pasiekėme, kad Valstybinė Lietuvių kalbos komisija patvirtintų vartotinų Mažosios Lietuvos vietovardžių sąrašą, išleidome straipsnių rinkinį „Nuo Mažvydo iki Vydūno“ (1999 m. rusų kalba). 2001 m. buvo surengta tarptautinė konferencija „Neišspręstos Karaliaučiaus krašto problemos“. 2010 metais išleidome daugiausia Tilžės Akto ir Klaipėdos krašto sukilimui skirtų straipsnių rinkinį „Mažoji Lietuva. Lietuvininkų kovos“.

**- Esate esperanto kalbos žinovas ir propaguotojas, išleidęs pirmąjį pasaulyje esperanto kalbos vadovėlį radijo mėgėjams, šia kalba parašęs daugybę straipsnių. Kaip atsirado šis pomėgis ir ką jis jums reiškia?**

-Tarptautine esperanto kalba susidomėjau dar būdamas vakarinės mokyklos mokiniu (tada dirbau šaltkalviu). Šios kalbos mokiausi jau būdamas sovietinėje kariuomenėje. Kalba mane patraukė savo logiškiausia pasaulyje gramatika ir tuo, kad neteikdama privilegijų jokiai „didžiajai“ kalbai, ji buvo priimtina alternatyva tuomet brukamai rusų kalbai. Dalyvaudamas pasauliniuose esperantininkų kongresuose, kituose esperantininkų renginiuose, įsitikinau, kad esperanto kalba padeda suartėti skirtingų kultūrų savų kraštų patriotams.

**- Esate vienas iš iniciatorių Lietuvos Seimo nutarimo, kuriuo lapkričio 30-oji – Mažosios Lietuvos (Tilžės) Akto diena pripažinta Atmintina diena. Neseniai minėjome šio Akto 100-mečį. Kuo šis pasirašymas ir pats dokumentas mums svarbus ir aktualus šiandien?**

- Tilžės Akto (Mažosios Lietuvos tautinės tarybos Akto) signatarai buvo konstatavę, kad mažlietuviai, likdami vokiečių valdžioje, yra pasmerkti visiškam suvokietinimui. Jų 1918 m. lapkričio 30 d. pasirašytas Tilžės Aktas pateikė tokią išeitį: „Mes, lietuviai Prūsų Lietuvoje gyvenantieji, sudarome šio krašto gyventojų dauguomenę ir reikalaujame Mažosios Lietuvos priglaidimo prie Didžiosios Lietuvos“.

Pagrindinėje Mažosios Lietuvos dalyje, Karaliaučiaus krašte, po Antrojo pasaulinio karo beveik nelikus autochtonų lietuvių, toks jų atstovų legitiminis pareiškimas įgavo testamentinę vertę. Tilžės Akto rėmėsi Vokietijoje 1946 metais atgaivintos Mažosios Lietuvos tarybos priimti du Fuldos Aktai, o vėliau – Mažosios Lietuvos rezistencinio sąjūdžio Amerikoje pareiškimai, reikalaujantys dekolonizuoti Karaliaučiaus kraštą.

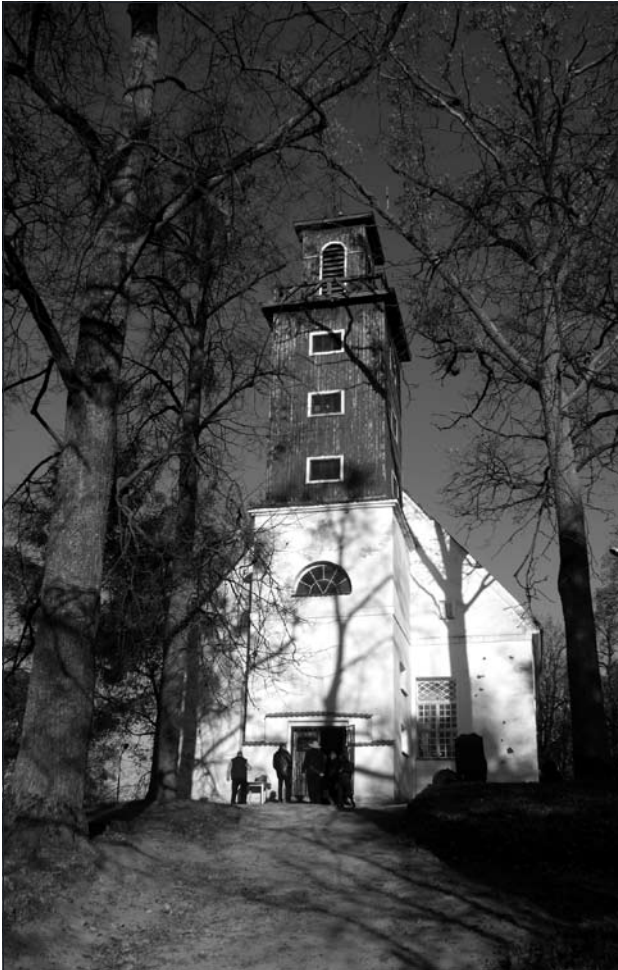
**- Minint Mažosios Lietuvos Akto 100-mečio sukaktį buvote apdovanotas ir K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau“. Kuo jums yra svarbus šis apdovojimas?**

- Kristijono Donelaičio draugijos, Lietuvos rašytojų sąjungos ir Kultūros ministerijos vardu įteiktą Kristijono Donelaičio atminimo medalį vertinu kaip pirmąjį oficialų mano veiklos Mažosios Lietuvos baruose įvertinimą. Malonu, kai peržengus 80 metų ribą ir švenčiant istorinio Tilžės Akto 100-mečį, mano veikla pripažįstama ir įvertinama ne tik pačių artimiausių bendražygių!

**- Ko norėtumėte palinkėti mūsų žurnalo skaitytojams?**

- „Donelaičio žemės“ skaitytojams linkiu būti labiau aktyviems – naudotis jos teikiama tribūna savo mintims ir klausimams pateikti, populiarinti šį žurnalą tarp draugų, pažįstamų, bendradarbių.

## Kultūros paveldas pasienyje – turizmui ir bendradarbiavimui



K. Donelaičio memorialinis muziejus Tolminkiemyje

Praėjusių metų pabaigoje sulaukėme puikios žinutės. Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 m. programos valdymo komitetas priėmė sprendimą skirti dalinį finansavimą (90 % paramą) dvylikai abiejų šalių bendrų projektų. Jiems skiriama bendra apie 7 mln. eurų parama. Tarp jų - VšĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuro ir Šakių rajono savivaldybės administracijos bei Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejaus bendras projektas „Kultūros paveldas pasienyje – turizmui ir bendradarbiavimui“. Mūsų projekto bendra vertė - apie 1,1 mln. Eur, parama – apie 1 mln. eurų.

tinant abiejų šalių kultūrinius mainus ir bendradarbiavimą.

Tolminkiemyje numatoma atnaujinti K. Donelaičių (XVIII amžius) menančius buvusią bažnyčią ir gyvenamąjį (kunigo) namą, juos apšiltinant geoterminiais vandenimis, atnaujinant vandentiekio ir kanalizacijos, elektros tinklus pastatuose ir tarp jų. Namą numatoma pilnai rekonstruoti.

Kiduliuose numatoma rekonstruoti XIX amžiaus dvaro buvusį svirną, jame įrengiant parodų ir renginių salę, administracines patalpas.

Projekte taip pat numatoma surengti: 7 dienų vaikų vasaros akademiją Šakių rajone (įtraukiant abiejų šalių tautinių mažumų bei

Užbaigus projekto paraiškos tikslinimo ir paramos sutarties derinimo klausimus, dvejų metų trukmės projektą numatome įgyvendinti nuo šių metų gegužės 1 dienos.

Projektu siekiame padidinti turistų ir lankytojų kiekius Lietuvos ir Karaliaučiaus srities pasienio regione, atnaujinus Kristijono Donelaičio muziejų Tolminkiemyje ir restauravus Kidulių dvaro svirną Šakių rajone bei juos papildomai aprūpinant būtiniausia įranga, sukuriant ir atnaujinant pažintines bei parodų erdves, parengiant ir išleidžiant bendrus reklaminius informacinius leidinius, ska-

nepasiturinčių šeimų vaikus; akademijos metu vaikai ne tik mokysis geriau pažinti ir puoselėti savo ir kaimynų kultūrą, kultūros paveldą, bet ir kurs su juo susijusius naujus IT produktus – programėles telefonams), mokymus kultūros renginių organizavimui ir viešinimui, jaunimo ir brandžių poetų poezijos skaitymus abejose šalyse, dailės plenerą Tolminkiemyje, 2 stacionarias ir 4 mobilias parodas, 2 konferencijas. Naujai sukurtos erdvės ir parengtas kultūros paveldo turizmo maršrutas pažintinės kelionės metu bus pristatomi žiniasklaidos atstovams, o svetainių ir spaudos dėka – įvairių šalių visuomenei.

Į turizmo maršrutą numatoma įtraukti ir kitus Marijampolės apskrities bei rytinio Karaliaučiaus krašto lankytinus kultūros paveldo ir susijusių turizmo paslaugų objektus.

Visos veiklos bus vykdomos kartu, renginiuose numatant po vienodą abiejų šalių atstovų skaičių. Prasidėjus darbams (tikimasi - nuo birželio pabaigos), muziejus Tolminkiemyje laikinai nepriims lankytojų.

Projekto naujienas ir kvietimus į jo renginius, kitą svarbią informaciją kviečiame skaityti, o taip pat su sukurtais produktais susipažinti svetainėse [www.nemunas.info](http://www.nemunas.info), [www.donelaitis.info](http://www.donelaitis.info).

**Gintaras Skamaročius**

*VšĮ Nemuno euroregiono  
Marijampolės biuro direktorius,  
Kristijono Donelaičio  
draugijos pirmininkas*

# Kristijono Donelaičio kūrybos propaguotoja aktorė

*Teatro, televizijos, kino ir poezijos aktorė, lietuviško žodžio puoselėtoja ir skleidėja, Klaipėdos universiteto docentė Virginija Kochanskytė yra gerai žinoma ir teatro, ir poezijos gerbėjams. Su įvairiomis programomis ji kartu su bendraminčiais yra ne kartą apkeleavusi visą Lietuvą. Už savo kūrybą aktorė yra pelniusi ne vieną apdovanojimą. Ji yra Ievos Simonaitytės literatūrinės premijos laureatė, kunigo, rašytojo ir knygnešio Antano Miluko atminimo premijos laureatė, ji yra gavusi Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalių už savanorystės kultūros sklaidą Lietuvoje. Aktorė – ir didelė Kristijono Donelaičio asmenybės bei kūrybos gerbėja. Aktorė mielai sutiko pasidalinti su „Donelaičio žemės“ skaitytojais savo įžvalgomis.*

**- Viename savo interviu esate pavadinusi Kristijoną Donelaitį lietuvių genijumi. Kada susidomėjote K. Donelaičiu ir jo kūryba, ką jums reiškia šis poetas?**

- „Metai“ yra ne tik reikšmingas etnografinis šaltinis, suteikiantis žinių apie Mažosios Lietuvos gyventojų lietuvininkų kasdienybę, bet ir himnas lietuviškam žodžiui, gamtai, lietuviybės puoselėtojams nutautėjusiam, prarandančiame tautinę savimonę krašte. 1818 metais M. L. Rėza pristatė K. Donelaitį kaip tautos būdo reiškęją, palikusį tautai brangų paminklą, o jo poemą pavadino ypatingos vertės nacionaliniu tekstu, pavyzdiniu kūriniu lietuvių tautai. 1897 metais Jungtinėse Amerikos Valstijose išleista K. Donelaičio kūryba pristatyta kaip „sveikas maistas, kurio reikia tautos atgimimui“. Poema „Metai“ žadino lietuvių



Programos fragmentas Utenos A. ir V. Miškinų bibliotekoje.

*Asmeninio archyvo nuotrauka.*

tautinę savimonę ir kėlė ryžtą kovoti už tautos laisvę.

Toks apibendrinantis K. Donelaičio kūrybos supratimas ateina, žinoma, ne mokyklos suole. Kaip ir visi mokiniai, taip ir aš dar mokykloje mintinai mokiausi poemos „Metai“ fragmentus. Genialūs kūriniai įsirėžia neišdildomai atmintin, tad ir man, kaip ir daugeliui, jei kas pradėdavo deklamuoti: „Jau saulėlė vėl atkopardama budino svieta...“, atmintyje suskambėdavo poemos fragmentas ir džiugiai drauge deklamuodavau su visais. Nepaprastas bendrystės patyrimas!

**- 2014 metais, minint poeto 300-ąsias gimimo metines, su dainininku Liudu Mikalausku ir klarnetininku Valdu Andrieškevičiumi parengėte teatrinę impresiją „Metų“ šviesoje. Dedicacija K. Donelaičiui“. Su šia programa keliavote po Lietuvą. Kokia tai buvo programa, kokie prisiminimai liko iš tų pristatymų, ar domėjosi klausytojai mūsų grožinės literatūros pradininku ir jo kūryba?**

- Labai stiprus susitikimas su K. Donelaičio kūryba įvyko dėka aktoriaus Tomo Vaisietos, kuris savo sodriu balsu įtaigiai perteikė poemos „Metai“ reikšmių ir prasmų neaprepiamumą. Įspūdis buvo toks gilus, kad man ir į galvą neatėjo mokyti mintinai – juk geriau neįmanoma!

Kūrybinė bičiulystė jau ne vieni metai mane sieja su dainininku Liudu Mikalausku, drauge sukūrėme miuziklą „Ten, kur svajonės lekia!“, taip pat ne vieną kamerinį-muzikinį spektaklį ar teminę programą. 2013 metais, pamenu, jis man pasakė, kad norėtų ir vėl drauge ką nors sukurti. Aš pasakiau, kad ateinantys metai bus skelbiami K. Donelaičio metais. Jis džiugiai atitarė, kad seniai svajėjo parengti savo krašto liaudies dainų programą. Liudas pašnekino mūsų bičiulį klarnetininką Valdą Andrieškevičių, kuris mielai sutiko prisijungti. Beliko man sukurti literatūrinį scenarijų. Iš pradžių galvojau, kad viskas pasidarys greitai: išmoksiu mintinai „Metus“, Liudas su Valdu priderins

## Virginija Kochanskytė: „Nepailskime daryti gera“

dainas ir muziką. Neabejoju, būtų turėjusi pasisekimą ir tokia programa. Bet man visada norisi viską sužinoti apie autorių, perskaityti visą jo kūrybą, sakytum, „padėti“ tvirtą pamatą programai – kad per fragmentus išryškėtų visuma.

Vinco Kuzmicko studija (sakyčiau, tyrimas) „Kristijonas Donelaitis“, kurioje autorius aistringai rekonstruoja ne tik laiką, kuriame Poetas gyveno, bet ir Poeto gyvenimą, nulėmė mūsų programos kryptį. Knyga mane taip sužavėjo, kad ją skaičiau gal net tris kartus, kol atsirinkau tuos literatūrinius perlus, kurie atspindi K. Donelaičio gyvenimą. Dauguma žinome genialią poemą „Metai“, bet beveik nieko - apie autorių, tad mūsų trio darniai apsisprendė - keliausime Poeto gyvenimo keliu, remdamiesi V. Kuzmicko knyga. Programos ašis - Poeto gyvenimo kelionė.

Juolab, kad ir jo sukurti „Metai“ taip prasmingai atliepia žmogaus kelionei: gimimas – pavasaris, savęs kūrimas – vasara, branda – rudo, išėjimas – žiema. Mažosios Lietuvos krašto dainos, choreografijos elementai, kostiumai kūrė Poeto gyvenamo laiko atmosferą. Gimė jaudinantis spektaklis – pasakojimas apie K. Donelaitį.

Daugybę gerų emocijų patyrėme keliaudami per Lietuvą - ir mes, ir žiūrovai. Šiek tiek liūdna, kad neįrašėme programos į kompaktinę plokštelę - būtų puiki akustinė knyga, patraukliai pristatanti K. Donelaičio asmenybę ir gyvenimą per jo kūrybą panaudojant Mažosios Lietuvos dainas, kurių apsuptyje Poeto kūryba skleidėsi. Labai viliuosi, kad dar ir šiais metais sulauksime kvietimų pasirodyti su šia programa – tekstai ir dainos dar gyvai aidi mūsų atmin-

tyje ir širdyse. Gal tada kas nors užsidegs noru paremti ir kompaktinės plokštelės leidybą? Svajonės juk pildosi!

**- Šiomet sausio 1-ąją buvo minimos poeto 305-osios metinės, Klaipėdoje renginyje kitą dieną jūs skaitėte K. Donelaičio eiles. Kokią jo kūrybą labiausiai mėgstate, kuo ji jums įdomi, ar lengva skaityti renginiuose šį poetą?**

- Renginyje, skirtame Kristijono Donelaičio 305-ajam gimtadieniui, įvyko Jūratės Buožienės autorinės tekstilės parodos „Donelaitis“ atidarymas. Renginį vedė aktorius, režisierius ir leidėjas Sigutis Jačėnas, kuris drauge pristatė VŠĮ „Vieno aktoriaus teatras“ išleistą unikalią kompaktinę plokštelę „Metų“ metai: Vyžlau-



305 - ūjų K. Donelaičio gimimo metinių minėjimo Klaipėdoje dalyviai: Juodkrantės L. Rėzos kultūros centro folkloro ansamblio „Aušrinė“ dainininkės, aktorė V. Kochanskytė, dailininkė J. Buožienė (viduryje), leidėjas S. Jačėnas.

*Eugenijaus Maciaus nuotrauka.*

kio „viežlybieji“ ir „nenaudėliai“. Plokštelės apipavidalinimui panaudoti J.Buožienės tekstilės paveikslų, sukurtų unikalia marginimo technika („Tolminkiemis“, „Tamsybių dievas“) fragmentai. Aš skaičiau K. Bradūno eilėraščių „Donelaičio kapas“ ir S. Gedos giesmę „Giesmė pasaulio medžiui“. Šiuose tekstuose poetai įvardija K. Donelaičio asmenybės reikšmę Lietuvai, lietuvių literatūrai ir mums visiems.

- Pernai buvo išleista unikali kompaktinė plokštelė „Metų“ metai: Vyžlaukio „viežlybieji“ ir „nenaudėliai“, skirta paminėti „Metų“ Liudviko Rėzos leidimo 200-ąsias metines. Jūs ten įrašėte K. Donelaičio pasakėčią „Lapės ir gandro česnis“. Kodėl būtent šį kūrinį pasirinkote, kaip vyko plokštelės įrašymo darbai, kuriuose dalyvavo ir nemažai jūsų kolegų – Klaipėdos aktorių?

- Leidėjo S. Jačeno pastangomis plokštelėje pirmą kartą įrašytas visas K. Donelaičio išlikęs literatūrinis palikimas (poema „Metai“, 6 pasakėčios ir 3 eilėraščiai, iš vokiečių kalbos išversti Gyčio Norvilo), kurį įskaitė Klaipėdos teatralai: Jūratė Jankauskaitė, Nijolė Narijauskaitė, Nijolė Sabulytė, Julija Sakalaitė, Linas Lukošius, Darius Meškauskas, Vytautas Paukštė, Aleksandras Šimanskis, Liudas Vyšniauskas ir aš. Tekstus, kuriuos įskaitėme parinko mums Sigutis Jačėnas. Jis, būdamas ir kompaktinės plokštelės režisieriumi, derino, kuris balsas prie kurio ir kokia seka geriausiai dera. Plokštelėje taip pat skamba Juodkrantės Liudviko Rėzos kultūros centro folkloro ansamblio „Aušrinė“ dainuojamos dainos iš Martyno Liudviko Rėzos tautosakinio palikimo. Vadovė – Ramunė Pečiukonytė



(vokalas, kanklės, būgnas), Rita Rušinskienė (vokalas, lamzdelis), Marius Balsys (vokalas, būgnas), Daina Radzevičiūtė-Jašinskienė (vokalas, žvangučiai), Aldona Sinkevičiūtė (vokalas, kočėtuvė), Lina Stonienė (vokalas, akmenukai), Virginija Videikienė (vokalas), Jurgita Aurylaitė (vokalas). Darbas didžiulis padarytas – sukurta akustinė knyga. Be to, aktorių įgarsinta poema „Metai“ gal labiau bus išgirsta, tad ir supras ta. O turint galvoje, kad šiuo metu žmonės labiau linkę klausyti, nei skaityti, tai dar ir naudingas darbas, priartinantis K. Donelaičio kūrybą prie daugumos pomėgių.

- Ar teko kada nors lankytis Karaliaučiaus krašte, Tolminkiemyje, kur veikia K. Donelaičio memorialinis muziejus? Jei taip, kokių įspūdžių ten patyrėte?

- Tolminkiemyje teko lankytis dar sovietiniais laikais. Pamenu saulės nutviekstą, žydintį sodą. Pamenu, kaip nuoširdžiai ir entuziastingai ekskursijos vadovė pasakojo apie K. Donelaitį ir jo gyventą laiką. Tad liko romantiški prisiminimai.

- Kuo, jūsų nuomone K. Donelaitis ir jo kūryba gali būti svarbūs ir aktualūs šių dienų žmogui?

- K. Donelaitis rašo: „Kiekvienam daryti gera savo darbu ir žodžiu. Visad elgtis taip, kaip dera ir teisingas būt geidžiu. Nekerštauti niekada, gyvo padaro gailėti, Dievą, žmones jo mylėti – mano priedermė šventa.“

Poetas ne tik savo kūryba, bet ir asmeniniu pavyzdžiu stengėsi įtvirtinti amžius gludintas žmogaus ir tautos moralines vertybes, ugdyti dvasinį tautos atsparumą. Literatūrologas V. Kuzmickas savo dienoraštyje teigia: „Kiekviena tauta susideda ne tik iš gyvųjų, bet ir iš mirusiųjų – lieka jų gyvos idėjos ir darbai. Tos idėjos negaivinamos pradeda blėsti ir galutinai užgęsta.“

Tad atsakysiu K. Donelaičio žodžiais: „Nepailskime daryti gera. Jei neaptingsime, atėjus metui pjausime derlių. Tad, kol turime laiko, darykime gera.“ O geru žmogumi poemoje „Metai“ laikomas tas, kuris gyvena savo kultūrinėje terpėje, kalba savo kalba. Tad, nuo savęs pridursiu: darykime gera vardan Tėvynės Lietuvos!



## 305-uosius pasitinkant

Metai eina ir nueina, apimsta jubiliejų šurmuly, ir neišvengiamai klausiame savęs - kuo ir kaip toliau gyvensime kasdienybėje? Ką dar galime padaryti Poetui, Kunigui, Tolminkiemio šeimininkui?

Norisi paliesti tris aspektus apmąstant metų sandūrą ir žengiant į savotiškai jubiliejinius, 305-uosius Poeto metus. Tai marijampoliečių lankymasis ir bendrų renginių aptarimas su K.Donelaičio mylėtojais Jo krašte, Kybartų K.Donelaičio gimnazijos grupelės įsiliejimas į mūsų draugiją, gidės I.Bagdanavičienės (Vilnius), t. p. jau mūsų draugijos narės, lydėtos ekskursijos po Karaliaučiaus (Kaliningrado) sritį su patalkinimais Lazdynėliuose ir Tolminkiemyje.

Artimesnis ryšys su Kybartų K.Donelaičio gimnazija užsimezgė rengiantis didžiajam Poeto 300 metų gimimo jubiliejui. Gimnazijos mokytoja ekspertė, svarbiausių donelaitiados renginių organizatorė lituanistė Nijolė Černauskienė aktyviai dalyvavo ir mūsų organizuojuose renginiuose bei konferencijose. Ji užkrėtė noru būti Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos nariais 11 gimnazijos darbuotojų. O šiandien šios mokyklos bendruomenė pagrįstai didžiuojasi, kad jie yra vieninteliai Lietuvoje, nuo 1964 metų turintys K. Donelaičio vardą ir kad toliau puoselėja Poeto atminimą, Jo dvasia auklėja jaunimą.

Turtėja mokyklos muziejus, šlama Poeto jubiliejui pasodintas ažuolynas, kuriame rymo mokytojo Alfonso Juškevičiaus sukurti koplytstulpiai. Mes, grupelė marijampoliečių, lankėmės gimnazijoje, pabendravome, aptarėme, ką galėtume nuveikti kartu, sutarėme dėl bendrų išvykų ir talkų

Tolminkiemyje, Lazdynėliuose, Narkyčiuose, Herkaus Manto žūties vietoje. 2019 m. sausio 18 d. su pranešimu apie mūsų draugijos patirtį organizuojant tarptautines konferencijas dalyvavome kybartiečių konferencijoje-minėjime „Kristijono Donelaičio skaitymai kitaip“ (apie tai rašoma šiame „Donelaičio žemės“ numeryje). Labai svarbu ir džiugu, kad gimnazijos direktorius Saulius Spangevičius, vadovaujantis jai nuo 2002 metų, pritaria ir pats aktyviai dalyvauja draugijos veikloje.

Pavykusi, puiki, turininga buvo viena paskutiniųjų išvykų į Karaliaučiaus kraštą. Aplankėm draugus, su naujais susipažinom, aptarėm bendrus ateities darbus. Stalupėnų (Nesterovo) Kristijono Donelaičio bibliotekoje susitikom su literate, jau daug metų rašančia apie mūsų Poetą Galina Savenkova - ji ne tik skaitė, bet ir demonstravo meniniame siužete Tolminkiemio

vaizdus.

Įdomūs mums turėtų būti faktai, kad jos vaikystė prabėgo tame pačiame name, kur gyveno K.Donelaitis, Tolminkiemio klebonijoje, ir kad jos poeziją į lietuvių kalbą yra išvertusi Rūta Leonova, tik, deja, jos dar nesuradusios rėmėjų. Su bibliotekos darbuotojomis pasitarėme dėl bendrų priemonių.

Po to keliavome į Lazdynėlius, kurie klausėsi eilių apie savo didį Sūnų, kurios skambėjo ir prie Poeto paminklo Gumbinėje. Immanuelio Kanto muziejuje Jučiuose (Vesiolovkoje), jau Įsruties (Černiachovsko) rajone, tik rugpjūtį atidarytame, darbuotojos nustebo: iš kur jūs sužinojot apie mus? Tai ir vėl nauja naudinga pažintis. Nuoširdi, daug ir su meile pasakojusi apie filosofą, jo gyvenimą ir darbus gidė, muzikė, pasirodo, yra dirbusi Įsruties pedagoginiame kolėdže ir turinti pas mus draugų bei lankiusis Marijampolės Aukštesniojoje pedagogikos mokykloje.

Čia sulaukėme ir įdomaus pa-



Ažuolų giraitėje poeto atminimui Kybartuose.



**Draugijos nariai naujajame I.Kanto muziejuje. Asmeninio archyvo nuotraukos.**

siūlymo ateičiai; kultūros žmonės visuose kraštuose gyvena ir dirba didžiajai kultūrai, bet ne ideologijoms. Kelionės finalas - vėlyvi pietūs Įsrutyje. Pasitiko mus Aleksas Bartninkas, Karaliaučiaus krašto lietuvių kalbos mokytojų asociacijos vadovas. Kalbėjome apie lietuviybę ir lietuvių kalbos mokymą, susipažinome su 2019 metų jų darbo planais, pasitarėme, kuo ir kaip mes, marijampoliečiai, galėtume prisidėti. Žvaigždės jau tamsėjančiame danguje ir žvakių švieselės, lyg mūsų pabuvimo ženklas dar keletą parų švietė prie visų aplankytų paminklų ir prie paskutiniojo, lietuvių ulonų pulkui (įkurtam Įsruties pilyje XVIII a. pabaigoje), pastatyto 1926 metais, tarsi lietuviškos salelės, - ar gali jos nejaudinti širdies?! Kaip ir žmonės, kurie gyvena tokiomis įtemptomis sąlygomis, gyvena ir dirba savo darbą.

Būtina paminėti reikšmingas ekskursijas, kurias organizuoja Vilniuje gyvenanti gidė Irena

Bagdanavičienė, kaip minėjau, jau mūsų Draugijos narė. Štai ištraukėlė iš jos žinutės: *vėl lankėmes Karaliaučiaus srityje, pirmiausia, aišku, Donelaitis; važiavo LRT choras, taigi dainavome, skaitėme eiles, tuomet užsukome į naujai atidarytą Kanto namą Jučiuose, aplankėme ir Ragainę, Tilžės bažnyčioje kunigui sudainavome... labai mielai visi ravėjo, kitą kartą ir šluotelę įsidėsiu.* Tokių vasaros – rudens išvykų su pilnais autobusais lietuvių p. Irena suorganizavo net keturias.

Mūsų ryšys su lietuviais ir mūsų kultūros paminklais tikrai svarbus ir reikšmingas, sakyčiau, šventas reikalas, ypač šiandien, kai situacija dar vis įtempta, kai ir vėl, anot Just. Marcinkevičiaus: *Koks ilgas amžinatilsis tie Metai.../ įsminga išnykimo takas į krūtinę...* O kad taip neatsitiktų - tam ir esame mes.

**Vida Mickuvienė,**  
*Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkė*

## Kristijono

„Gandinant pasiūšusiam šiauriui“ Kristijono Donelaičio draugijos nariai šiauliečiai – Mažosios Lietuvos mylėtojai – rinkosi į Šiaulių universiteto K. Donelaičio auditoriją paminėti Poeto 305-ąsias gimimo metines.

Šventės pradžioje įteikėme K. Donelaičio draugijos Šiaulių skyriaus tarybos pirmininkui Boleslovui Vengriui Lietuvos kultūros ministerijos, Lietuvos rašytojų sąjungos, K. Donelaičio draugijos medalį „Širdings brolau“. Šiuo medaliu 2018 m. nuspręsta apdovanoti ir dar vieną lietuvių – dr. Vytautą Šilą bei dvi Karaliaučiaus krašte besidarbuojančias moteris. Kartu pasveikinome savo gimtadienį švenčiantį prof. hab. dr. Vytenį Rimkų, gasčiūnietį Stasį Rimdžių.

Profesorius V. Rimkus dėkodamas sakė, kad gyventi yra dėl ko - reikia statyti Lietuvą, kurioje yra dar daug negerovių, daug trūkumų... „Gyvenkim Lietuvai, savo mažais ar dideliais darbais prisidėkime prie jos kūrimo“, - sakė jis.



**Kristijono Donelaičio draugijos nariai –**

# Donelaičio 305-metis – prie „Būrų stalo“

Cecilija Lapkuvienė pasveikino jubiliatą K. Donelaičio žodžiais, visiems padėkojo ir palinkėjo nesibaigiančių kelionių į Tolminkiemį. Šv. Kazimiero ordino Šiaulių komtūras Kazimieras Alminas pažymėjo, kad Lietuva būtų skurdi be čia esančių profesorių ir visų susirinkusių šviesuolių – reikia branginti juos.

Prof. dr. Džiuljeta Maskuliūnienė, pradėjusi pokalbį „K. Donelaitis dailėje“, pabrėžė, kad svarbu yra įtraukti į mūsų veiklą dvidešimtmečius, trisdešimtmečius žmones. Nuvažiausių į Tolminkiemį jaunų žmonių galvose „užsidega lemputė“, kuri nenustojia šviesti: taip auginsime kultūringą žmogų. Kultūra yra tai, apie ką kalbame susėdę prie stalo. Ar atsiranda vietos pokalbiams apie kultūrą? Juk kiek mumyse yra žmogiškumo, tiek esame kultūringi.

K. Donelaitis visus sodino prie stalo, būrai ir kilmingieji – jam visi buvo žmonės. Tą jo savybę daugelis menininkų, dailininkų vaizdavo savo kūrinuose, pvz., Šarūnas

Leonavičius iliustravo 2014 metais K. Donelaičio „Metų“ naują leidimą - tai labai gražus darbas. Daugelis kitų menininkų skyrė savo darbus K. Donelaičiui.

Dailininkė keramikė doc. Aldona Visockienė, kūrusi K. Donelaičio bareljefą ir nutapiusi K. Donelaičio paveikslą K. Donelaičio auditorijai, pasakojo apie kūrybos procesą, patirtus išgyvenimus. Ji kalbėjo apie jaunuosius dailininkus, kurie įdomiai interpretuoja K. Donelaitį. Docentė komentavo demonstruotą skaidrę „K. Donelaitis dailėje“ - jas sukūrė Živilė Donelaitė. Apibendrinant galima sakyti, kad visi menai atiduoda K. Donelaičiui savo duoklę.

Dailininkas, tapytojas, grafikas Žygimantas Augustinas dirba piešimo dėstytoju Vilniaus dailės akademijoje, šiuo metu vykdo projektą „Palikuonių portretas“. Jo darbai rodomi daugelyje užsienio šalių ir Lietuvoje. Aktorius Vladas Baranauskas paskaitė K. Donelaičio ir Simono Stanevičiaus pasakėčias, prakalbą „Lietuviai nuo

Šventosios upės krašto, 1828 m. parašytą Vilkmėrgėje.“ Tai sakmė apie Mažąją Lietuvą.

Profesorius Antanas Visockis renginyje pažymėjo, kad K. Donelaitis turi daug išraiškų visuose menuose. Mes visi esame kūrėjai, nes kiekvienas turime savo veidą, tad su džiaugsmu saugokime K. Donelaičio palikimą ir kurkime jo portretą.

Ilgai tęsėsi kalbos prie „Būrų stalo“, aptarinėjome ir kūrėme ateities planus, sulaukėme daug pasiūlymų. Geriausias darbas – visų kurtas bendras darbas. Mes visi buvome artistais Stepono Kubecko sukurtame filme apie šį renginį. Baigiantis šventei visiems padėkojau ir palinkėjau: „Bet be tavęs, tu, dangiškasis mūsų tėtuti, nieks negal mums tekt, ką miela vasara žada. Taigi, tėtuti, toliau už kožną reikalą mūsų rūpykis tėviškai...“ (K. Donelaitis).

**Izolina Natalija Lingienė,**  
*Kristijono Donelaičio draugijos  
Šiaulių skyriaus pirmininkė*



Mažosios Lietuvos mylėtojai – Šiaulių universiteto Kristijono Donelaičio auditorijoje paminėjo poeto 305-ąsias gimimo metines.

*Birutės Marijos Musneckienės nuotr.*

# Knygnešystės sąsajos su K. Donelaičiu

Knygnešio dienos išvakarėse, kovo 15 d. Panevėžio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės bibliotekos konferencijų salėje vyko literatūrinis vakaras „K. Donelaitis lietuvių spaudos draudimo metais“.

Renginį pradėjo Komunikacijos centro „Kalba. Knyga. Kūryba“ vadovė Lionė Lapinskienė. Ji skaitė įdomų pranešimą apie K. Donelaičio kūrinius, jų leidimus, cenzūros peripetijas dėl garsiausio tuo metu lietuvių literatūros klasiko kūrinio ir kitų autorių kūrinių. Juk būtent K. Donelaičio „Metai“ ir caro valdininkų pripažinti vieninteliu originaliu ir puikiu lietuvių kūriniu, kaip skelbta to meto leidinyje „Ruskij invalid“. Tad tokio kūrinio platinimas buvo svarbus lietuvybei palaikyti.

Šis kūrinys įrašytas knygnešio Igno Bitaičio, platinusio lietuvišką spaudą šiaurės Lietuvoje, siuntos sulaikymo Žagarėje rašte. Kitame dokumente fiksuota, kad kratos metu rastos 63 knygnešio Igno Bitaičio slėptos knygos. Tai iš tiesų visa bibliotekėlė. Šis faktas, kaip sakė pranešėja, K. Donelaičio, Lietuvių kalbos draugijų narė,



Konferencija Panevėžyje sulaukė daug dalyvių.

rodo, kokia stipri buvo lietuvių knygnešio nuostata, kova už galiomybę mums išlikti lietuviams.

I. Bitaitis už K. Donelaičio ir kitų lietuviškų raštų platinimą sėdėjo Panevėžio kalėjime, jį G. Petkevičaitė-Bitė laikė kankiniu už mūsų brangią Tėvynę ir tautos ateitį. Knygnešių keliai neapsiribojo Lietuva, jie tęsėsi ten, kur buvo lietuvių: Rygoje, Jelgavoje, Suvalkuose, Gardine. Įdomu, kad XIX amžiaus antroje pusėje išleistus K. Donelaičio kūrinius galima pamatyti ir mūsų bibliotekoje – juos G. Petkevičaitės-Bitės bibliotekai padovanojo K. Donelaičio draugijos Panevėžio skyriaus ilgametis pirmininkas Rimgaudas Banys.

Po to vyko K. Donelaičio „Metų“ skaitymai. Liudvika ir Petras Knizikevičiai, jų dukra Jolanta, Rita Žeromskienė, Steponas Kubeckas, Petras Luomanas, Juozas Kielius

mėgavosi hegzametru ir vaizdingu K. Donelaičio „Metų“ tekstu. Jiems už šią iniciatyvą dėkojo Moterų lygos Panevėžio skyriaus vadovė Bronė Slapšienė. Po to renginio estafetę perėmė J. Balčikonio gimnazijos moksleivės, perteikusios K. Donelaičio „Metų“ ištraukas gitaros fone dar kitaip. Jas parengė mokytoja Rita Stonienė.

Knygnešių pagerbimo vakare mintimis apie šio reiškinio esmę pasidalino Seimo narys Povilas Urbšys, padėkojęs pranešėjai Lionei Lapinskienei už tokias intriguojančias sąsajas. K. Donelaičio tekstų, Karolinos Masiulytės išverstų į prancūzų kalbą, jau kitame literatūros vakare po savaitės pakvietė pasiklausti literatė Elvyra Pažemeckaitė. Renginio kitoje dalyje naujuoju K. Donelaičio draugijos Panevėžio skyriaus pirmininku išrinktas Steponas Algimantas Kubeckas. Tad knygnešystės žygiai ir mūsų laikais atrodo prasmingi bei reikalingi.

**Emilija Gedraitienė,**  
*Panevėžio „Minties“ gimnazijos  
 lietuvių kalbos mokytoja  
 metodininkė, Lietuvių kalbos  
 draugijos Panevėžio skyriaus  
 valdybos narė*



Konferencijoje naujuoju K. Donelaičio draugijos Panevėžio skyriaus pirmininku buvo išrinktas S. Kubeckas.

*Arnoldo Dalindos nuotraukos*

# Kristijono Donelaičio skaitymai kitaip

Būtent taip buvo pavadinta tarptautinė lietuvių kalbos ir literatūros ir mokytojų konferencija-minėjimas, vykusį sausio 18 d. Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazijoje. Organizatorių tikslas buvo paminėti lietuvių literatūros pradininko Kristijono Donelaičio 305-ąsias gimimo metines, apibrėžti jo, kaip kūrėjo vietą Lietuvos ir nelietuviškos aplinkos kultūroje bei pateikti kitokią poeto kūrybos interpretaciją.

Konferencija prasidėjo literatūrine-muzikine kompozicija „Tolminkiemio sodininkas“ (režisavo lietuvių kalbos mokytojas Mindaugas Bučinskas), parengta pagal to paties pavadinimo Editos Barauskienės romaną bei kraštiečio Kazio Bradūno eiles. Tai irgi kitokio požiūrio į poetą sumanymas – pristatyti jį ir kaip gana įvairių pomėgių turinčią asmenybę. Kompozicijos pabaigoje mokiniai visiems žiūrovams padovanojo po raudonšonį obuolį – neužželiančio lietuviškos sodo Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašte simbolį.

Gimnazijos direktorius Saulius Spangevičius pasveikino susirinkusius, pristatė į Kybartų Kristijono Donelaičio gimnaziją atvykusius svečius ne tik iš Klaipėdos universiteto, Marijampolės, Šakių, Vilkaviškio, Kalvarijos, bet ir Karaliaučiaus srities: „Smagu ir be galo džiugu jus visus čia matyti, kad šiandien tokios oro sąlygos jums nesutrukdė pas mus atvykti. Tai yra neeilinė diena, kadangi šiandien mes minime 305-ąsias Kristijono Donelaičio gimimo metines. Taip pat turime dar vieną gražią progą – sukanka jau 55 metai, kai mūsų mokyklai suteiktas Kristijono Donelaičio vardas. Šiandien linkiu mums visiems sugrįžti į K. Donelaičio laikus ir

pajusti tų laikų dvasią”, - sakė direktorius.

Pajusti ne tik praeities, bet ir dabarties dvasią atvykusiems į konferenciją neabejotinai pavyko, nes greta aktų salės esančioje nišoje buvo eksponuojami gimnazistų dailės darbai, Mažosios Lietuvos švietėjų, gyvenusių iki ir po K. Donelaičio veiklos vizualizacijos, taip pat per penkerius metus vykdomi gimnazijos projektai – kiekvieno poeto gimtadienio minėjimai; koncertai, viktorinos, ažuoliukų giraitės sodinimas, lankymas bei priežiūra, technologijų darbų parodų fragmentai.

Pirmoji konferencijos dalis buvo skirta labiau akademiškai apžvelgti Kristijono Donelaičio didaktiką, taip pat supažindinti su Karaliaučiaus krašte lietuviybės sklaida, pristatyti Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos tradicinę ir netradicinę veiklą. Kalbėjo Marijus Šidlauskas, Klaipėdos universiteto Humanitarinių

mokslų fakulteto Literatūros katedros docentas („Nesenstančios Kristijono Donelaičio pamokos“). Jis sugretino poeto kūrybą su šiaandiena – nenutrūkstamą procesą, kai vis labiau įsitikiname, kad Kristijono Donelaičio pamokymai aktualūs ir šiandien.

Tatjana Rodenko, Įsruties (Černiachovsko) pedagoginio koledžo lietuvių kalbos fakultatyvo dėstytoja pristatė savo studentų veiklą, ryšius su kitomis Lietuvos mokykloje įstaigomis – kolegijomis, universitetais, taip pat kalbėjo apie dalyvavimą bendruose šalių projektuose („Kristijono Donelaičio kūrybos paieškos nelietuviškoje aplinkoje“). Karaliaučiaus srities lietuvių kalbos mokytojų asociacijos vadovas Aleksas Bartnikas plačiau papasakojo apie vaikų vasaros stovyklas, rengiamus vaidinimus ir kuriamus videofilmus apie Mažosios Lietuvos šviesuolius („Vaikų kūrybiškumo ugdymas mokant lietuvių kalbos Ka-



Moksleivių pasirodymo akimirka

raliaučiaus krašte“), jo pranešimą pagražino video siužetas donelaičiška tema, taip pat gimnazijai buvo padovanotas stovyklautojų sukurtas kinematografinis darbas apie Vydūną.

„Sūduvos“ gimnazijos ketvirtokė Gabrielė Stankevičiūtė (mokytoja Virginija Gurevičienė), o Marijampolės profesinio rengimo centro vienuoliktokai pristatė įdomų tyrimą, susietą su gamtos

vaizduotas miesto bendruomenės susitelkimas minint Kristijoną Donelaitį – miestiečiai skaito poemos ištraukas, taip pat buvo atliktas repas – Dočio kalba teisme (mokinį konsultavo mokytoja Nijolė Černauskienė).

Visų konferencijoje kalbėjusių mokinių pasisakymai buvo papildyti ir poemos ištraukų skaitymais įvairiomis kalbomis.

Latviškai skaitė gimnazijos direktorius S. Spangevičius, lenkiškai – Nijolė Černauskienė, vokiškai – Albina Ščitnik ir jos mokiniai. Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjos Almos Finagėjevienės



Raudonšoniai obuoliai renginio dalyviams.

Alfonso Juškevičiaus nuotraukos

Vida Mickuvienė, Marijampolės K. Donelaičio draugijos pirmininkė kalbėjo apie draugijos suorganizuotas konferencijas, kuriose nusipelnę istorikai, filologai bei evangelikai dvasininkai analitiškai pristato Mažosios Lietuvos šviesuolių veiklą („Tradicinės draugijos konferencijos kaip Mažosios Lietuvos šviesuolių įamžinimas“).

Antroje konferencijos dalyje kalbėjusieji mokiniai pateikė įvairių poeto kūrybos interpretacijų, taip pat ir tiriamųjų bei kūrybinių darbų ištraukų. Vilkaviškio „Aušros“ gimnazijos mokiniai pradėjo skaitymus poetine kompozicija pagal Sauliaus Šaltenio romaną „Kalės vaikai“ (mokytoja Jolita Sinkevičienė), taip pat pasidalijo savo įžvalgomis apie vaikų auklėjimą „Metuose“ (Laura Marchertaitė, ją konsultavo mokytoja Rasa Kvirevičienė). Kritinį eseištinį požiūrį išsakė Marijampolės

mokslais ir sveika gyvensena („Vyriskas ir moteriškas žvilgsnis į „Metus“, mokytoja Nijolė Kvietkauskienė).

Toliau konferenciją tęsė literatūrinės ir muzikinės interpretacijos. Šakių rajono Lukšių V. Grybo gimnazijos mokiniai interpretavo šiuolaikinio mokinio ir K. Donelaičio dialogą (mokinįs parengė visos šios gimnazijos lietuvių kalbos mokytojos), ketvirtokė gimnazistė Vitalija Augustė Valuckaitė (Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazija, mokytoja Inga Kardauskienė) pasidalino savo kūrybos mintimis, artimomis literatūros pradininkui, o Kalvarijos gimnazijos pirmokai pristatė netgi literatūrinį-muzikinį vaidinimą (mokytojos Vida Brogytė ir Sigutė Valentaitė-Rugienė).

Konferencija užbaigta taip pat kitoniškai – kybartiečiai gimnazistai pristatė video, kuriame pa-

žodžiai nuskambėjo ne tik kaip šiandienos, bet ir kaip ateities darbų mostas: „Smagu, kad jau daug metų jumyse gyvena Donelaitis, smagu, kad mus vis sugrąžinate į Donelaičio žemę ir būtent Kybartų Kristijono Donelaičio gimnazijos dėka mes minime šį žmogų kiekvienais metais“.

Taigi kitaip pažvelgti į Kristijoną Donelaitį buvo verta, nes ir aplinka, ir žmonės keičiasi, modernėja, todėl tik nauju žvilgsniu galime priartinti jauną žmogų prie senosios literatūros – leisti jam betarpiškai susigyventi ir su epocha, ir su autoriumi.

**Nijolė Černauskienė,**  
*Kybartų Kristijono Donelaičio  
gimnazijos lietuvių kalbos  
mokytoja, Marijampolės  
K. Donelaičio draugijos narė,  
konferencijos organizatorė ir  
moderatorė*

## K. Donelaitis ir baltarusių poetas Aleksejus Zarickis

Sausio 1-ąją minėjome garsaus lietuvių poeto Kristijono Donelaičio 305 metų gimimo sukaktį. Mes skaitome Donelaitį, mokomės iš jo, džiaugiamės, kad jo kūryba plinta ir kitomis kalbomis. Kai pradėjau išsamiau domėtis lietuvių ir baltarusių literatūriniais ryšiais, iš karto atkreipiau dėmesį į K. Donelaičio eilių vertimus į baltarusių kalbą. Čia ypač pasižymėjo baltarusių poetas Aleksejus Zarickis.

A. Zarickis (1911- 1987) gimė Chotimsko miestelyje Mogiliovo srityje. Nuo jaunystės domėjosi poezija ir kitomis kalbomis. Pirmieji jo eilėraščiai baltarusių kalba spaudoje pasirodė 1927 metais, pirmoji knyga – 1932 m. 1936-aisiais jis baigė Maskvos užsienio kalbų institutą. Po karo A. Zarickis išleido net penkiolika poezijos rinkinių, prisiminimus. Nežiūrint tokio aktyvaus kūrybinio polėkio, jis daug vertė ir iš kitų kalbų: lenkų, ukrainiečių, rusų, serbų, vokiečių ir mūsų dideliame džiaugsmui – iš lietuvių kalbos.

„Lietuvių literatūroje mane labiausiai sudomino Kristijonas Donelaitis, ypač jo poema „Metai“. Lietuvių valstiečių gyvenimas, jų butis man pasirodė labai artima, panaši į mūsų baltarusišką kaimą,“ – rašė Aleksejus Zarickis.

Jo į baltarusių kalbą išversta K. Donelaičio poema „Metai“ (brus. „Чатыры пары года“) pasirodė Minske 1961 metais. Šią knygą apipavidalino ir graviūras jai sukūrė lietuvių dailininkas Vytautas Jurkūnas.

Beje, tik po šešiolikos metų (1977) buvo paskelbtas garsus UNESCO sudarytas „Geriausių Europos literatūrinių kūrinių sąrašas“, kuriame buvo ir K. Donelaičio „Metai“.

K. Donelaičio kūryba domėjo-



Baltarusių poetas Aleksejus Zarickis

si ir domisi įvairių kraštų vertėjais, leidėjais. Vokiečių poetas J. V. Gėtė sulygino jo poemą su antikos literatūros šedevrais. A. Mickevičius aukštai įvertino „Metų“ vaizdingumą. Poema labai domėjosi lenkų poetas ir istorikas J. Kraševskis, slavistas ir sanskritologas V. Majejskis, čekų poetas ir filologas F. Čelakovskis.

Į vokiečių kalbą „Metus“ išvertė L. G. Rėza (1818, leidimas pakartotas 2010), G. H. F. Neselmannas (1869), L. Pasarge (1894, 1999) ir H. Budensiegas (1966, 1970), į latvių - K. F. Vatsonas (1821) ir P. Kalva (1963, 2006), į lenkų – K. Pietkievičius (1933, 1953) ir Z. Lavrynovičius (1982), į rusų - D. Brodskis (1946, 1951, 1955, 1960, 1964, 1984, 1990, 2005) ir S. Isajevas (2011), į čekų – G. Echova (1960), į anglų – N. Pastenis (1967) ir Peteris Tempestas (1985), į sakartvelų – G. Abašidzė ir R. Margiani (1967), į vengrų – D. Tandoris (1970), į armėnų – F. Bachčinianas (1986), į ukrainiečių – D. Čeredničenka (1989), į švedų - L. Kjelbergas (1991), į

esperanto – P. Čeliauskas (2009), į ispanų – C. Caro Dugo (2013), į italų Adriano Cerri (2014), į prancūzų - Karolina Masiulytė-Paliulienė (2018). Dar „Metai“ yra išversti į sorbų, lotynų, japonų, viso – 19 kalbų.

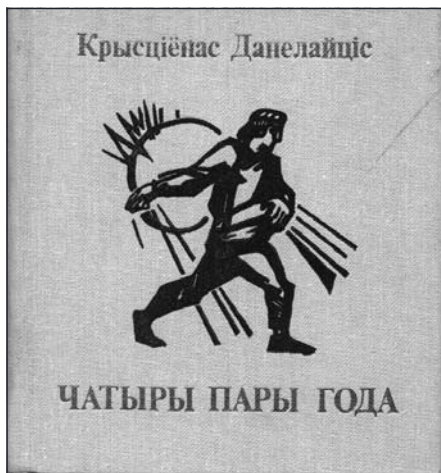
„Metų“ fragmentai jau XIX amžiuje buvo įtraukiami į mokyklinės chrestomatijas ne tik lietuvių, bet ir latvių bei lenkų kalbomis.

Baltarusiškas „Metų“ vertimas susilaukė teigiamo įvertinimo baltarusių literatūrinėje spaudoje“, - 1963 m. rašė akademikas Kostas Korsakas.

Beje, į baltarusių kalbą buvo išversta ne tik K. Donelaičio kūryba. Baltarusiškai galima paskaičiuoti (pavardysiu abėcėlės tvarka) Jono Avyžiaus, Juozo Baltušio, Vytauto Barausko, Vytauto Būbnio, Petro Cvirkos, Jeronimo Lauciaus, Vytauto Misevičiaus, Vytauto Petkevičiaus, Kazio Sajos, Mykolo Slucko, Antano Venclovos prozos kūrinių, Alfonso Maldonio, Justino Marcinkevičiaus, Eugenijaus Matuzevičiaus, Eduardo Mieželaičio, Salomėjos Neries, Albino Žukausko poezijos knygų.

Iš baltarusių į lietuvių kalbą daug išvertė Eugenijus Matuzevičius, Albinas Žukauskas, Alma Lapinskienė, Vladas Braziūnas ir kiti. Ėmėsi iš baltarusių kalbos versti ir šių eilučių autorius. Jau į lietuvių kalbą išverčiau Maksimo Tanko, Maksimo Hareckio ir dabartinių rašytojų - Lidzijos Arabei, Georgijaus Marčiuko, Volgos Karatkevič ir Alesiaus Karliukevičiaus kūrinių.

Neseniai radau betarpiškus A. Zarickio prisiminimus, kuriuose jis dalijasi mintimis, kada, kaip ir kodėl jis ėmėsi į baltarusių kalbą versti K. Donelaičio „Metus“.

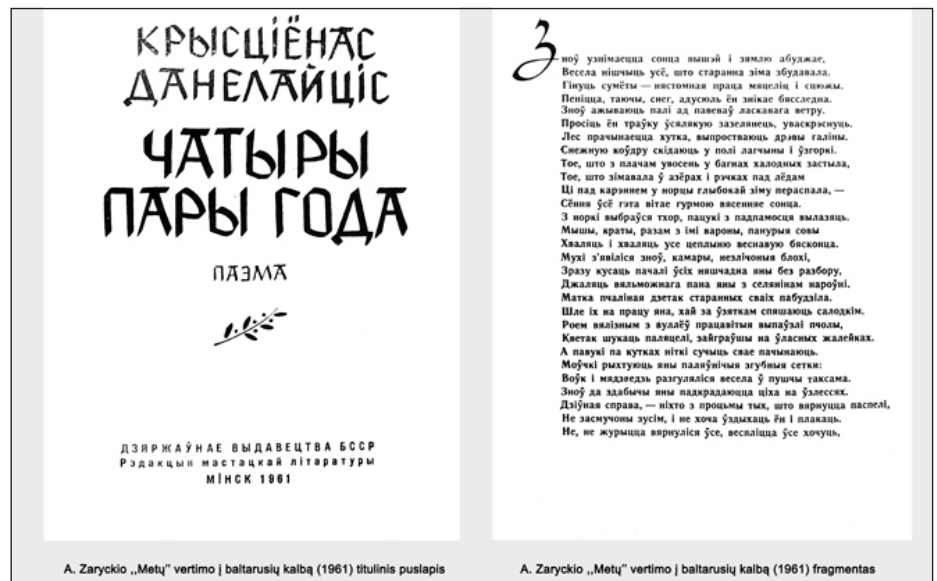


Kristijonas Donelaitis, „Keturi metų laikai“, Minskas, 1983 m.

„Kai pradedi versti garsių poetų kūrybą, kartais susiduri su sunkumais, kurių iš karto negali numatyti. Taip man nutiko, kai pradėjau versti lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio poemą „Metai“, - rašo A. Zarickis. – Lietuvos rašytojų sąjungoje gavau gerą pažodinį rusišką „Metų“ vertimą. Tai gerokai palengvino man darbą. Man padėjo ir ta aplinkybė, kad iš visų neslaviškų kalbų lietuvių kalba yra artimiausia slaviskoms, ypač baltarusių kalbai, su sava žodžių atsarga ir visa sava sandara.

Be to, mūsų Kūrybos namuose Karališčiavičiuose šalia manęs dirbo lietuvių poetas Albinas Bernotas, kuris su didelių noru padėdavo man savo patarimais, leidžiančiais geriau suprasti originalą. Poema man labai patiko. Atrodė, kad savo rankose turiu visus kozirius. Tačiau kai pradėjau versti, tai pirmomis dienomis negalėjau pajudėti į priekį. Lietuvių poeto aukšto meistriškumo eilės mano vertime prarasdavo savo ryškumą ir natūralumą. Jau norėjau atsisakyti sumanymo, bet staiga atėjo mintis: gal iš pradžių man perskaityti Jakubo Kolaso „Naująją žemę“ ir tik po imtis vertimo?

Juk toje „Naujoje žemėje“ to-



kia turtinga kalba, tokia aukšta kaimiško gyvenimo ir darbo poetizacija, toks platus epinis užmojis. Su kažkokiu ypatingu jausmu, susidedančiu iš džiugaus laukimo jautulio, pagarbos ir vilčių aš pasiėmiau į savo mylimiausią poemą, su kuria pirmą sykį susipažinau dar būdamas šeštokas ar septintokas. Mano viltys nebuvo bevaisės. „Naujosios žemės“ skaitymas paveikė mane, kaip šviežio kraujo įpylimas. Tai padėjo labiau pajusti ir suprasti Donelaičio poemą ir parodė kur ieškoti žodžių kraičio vertimui. Darbas pajudėjo į priekį ir aš su džiaugsmu pajutau, kaip lietuvių poeto eilės skleidėsi baltarusiškai.“

A. Zarickio „Metų“ baltarusiškas vertimas susilaukė pasisekimo ir todėl naujų laidų. K. Donelaičio kūryba buvo įdėta į A. Zarickio rinktinių vertimų knygą „Į pasaulį su daina“, kuri pasirodė Minske 1978 metais. Trečią kartą „Metai“ baltarusių kalba atskira knyga buvo išleisti Minske 1983 metais. Džiugu, kad mūsų artimiausi kaimynai nepamiršta garsaus lietuvių dainiaus, domisi jo kūryba.

Carinės Rusijos okupacijos laikais oficiali valdininkija teigdavo, kad baltarusių tautos nėra, kad tai tie patys rusai tik kalba tarmiškai.

Paskaičius šį A. Zarickio vertimą, galima padaryti išvadą, kiek šiame teiginyje yra teisybės. Baltarusių kalba – tai savarankiška slavų kalba, be abejo, turinti bendrumų ne tik su kaimynystėje gyvenančiais slavais – lenkais, rusais, ukrainiečiais, slovakais, bet ir su baltais – lietuviais ir latviais.

Suprantamas ir A. Zarickio paminėtas lietuvių ir baltarusių kalbų artumas. Juk lietuviai ir baltarusiai kelis šimtus metų buvo vienoje valstybėje – Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje.

Beje, šiuo požiūriu yra įdomi Vilniuje gyvenusio baltarusių kunigo ir švietėjo Adamo Stankevičiaus studija „Lituanizmai baltarusių kalboje“, kurią jis dalimis skelbė Vilniuje ėjusiame baltarusių žurnale „Kalosse“ per daugelį numerių – 1938 m. Nr. 2, 3, 4, 1939 m. Nr. 1, 2, 3.

Ilgametė bendra lietuvių ir baltarusių istorija, geri kaimyniniai santykiai negalėjo nepalikti pėdsako ir mūsų kalbose, ypač senesnėse sąvokose, kai kalbama apie gamtą, kaimo buitį, valstiečio gyvenimą. Kai kalbama tai, apie ką ir rašė K. Donelaitis.

Vytautas Žeimantas,  
Baltarusijos rašytojų sąjungos  
narys



## K. Donelaičio „Metų“ vertėja į prancūzų kalbą Karolina Masiulytė-Paliulienė: „Atlikdama šį darbą patyriau dideles emocijas“

*Jau informavome skaitytojus, kad Kristijono Donelaičio „Metai“ išleisti prancūzų kalba. Leidykla „Classiques Garnier“ Kristijono Donelaičio poemą „Metai“ prancūzų kalba išleido viename leidinyje kartu su škotų XVIII-o amžiaus autoriaus Džeimso Tomsono (James Thompson) poema „The Seasons“. K. Donelaičio poemą į prancūzų kalbą išvertė Karolina Masiulytė-Paliulienė ir Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė. Šis vertimas kovo 27-ąją pristatytas Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje. Siūlome pokalbį su vertėja K. Masiulyte-Paliulienė.*

**- Ponia Karolina, 2018 metų gruodžio 19 dieną leidykla „Classiques Garnier“ Paryžiuje išleido Jūsų į prancūzų kalbą išverstą didžiojo lietuvių literatūros klasiko K. Donelaičio poemą „Metai“. Kaip ėmėtės šio ypatingo, bet kartu ir nelengvo kūrinio vertimo?**

- Prieš kelerius metus į Lietuvos Edukologijos universitetą atvažiavo Alain Montandon, prancūzas, kuris „diriguoja“ leidyklos „Classiques Garnier“ pasaulio literatūros kolekcijai – „Littérature du Monde“. Jis buvo skaitęs K. Donelaičio „Metus“ vokiečių kalba (pats yra germanistas) ir nustebė, kad šis kūrinys dar neišverstas. Jis prašė išversti kūrinį Nijolę Vaičiulėnaitę-Kašelionienę, profesorę, lyginamosios literatūros specialistę. O tuomet Nijolė paprašė manęs.

Iš pradžių atsisakiau. Suprantate, aš nesu akademikė, o reikia daug žinių, iš tikrųjų – daug. Bet Nijolė žadėjo padėti. Ir tikrai man



K. Masiulytė-Paliulienė pernai gegužę ištrauką iš „Metų“ skaitė Tolminkiemyje.

labai padėjo. Padėjo ir profesorius Kęstutis Nastopka. Nijolė taip pat tarėsi su Broniumi Kašelioniu, žinojusi daug niuansų, kurių aš tikrai negalėjau net įsivaizduoti – terminus, patarles ar, pavyzdžiui, ką reiškia būti girtam kaip „šlapjurgis“. Ir tuomet pasinėriau į darbą – trejus metus su puse.

**- Prieš kelerius metus Jūs buvote pakviesta į Prancūziją pristatyti K. Donelaičio „Metų“ viso pasaulio literatū bendruomeni?**

- 2016 metų vasarą mes važiavome pristatyti „Metų“ kartu su Nijole Vaičiulėnaite-Kašelioniene. Alain Montandon turi vasarnamį Šaru (pranc. Charroux) miestelyje prie Viši (pranc. Vichy). Tai neturistinis regionas, bet ten labai labai gražu. Jis turi namą, tvartą, kurioje įrengė didelę biblioteką – joje visi galėjo susirinkti.

Į susitikimą buvo pakviesti akademikai iš viso pasaulio pakalbėti apie metų laikus – prancūziškai

„Les Saisons“. Ir išrinkti, kokie metai yra daugiausia aprašyti viso pasaulio literatūroje, bet prancūzų kalboje – žiema, pavasaris... Atvažiavo akademikai iš Brazilijos, Italijos... Iš Anglijos atvyko net meteorologas. Buvo labai įdomu.

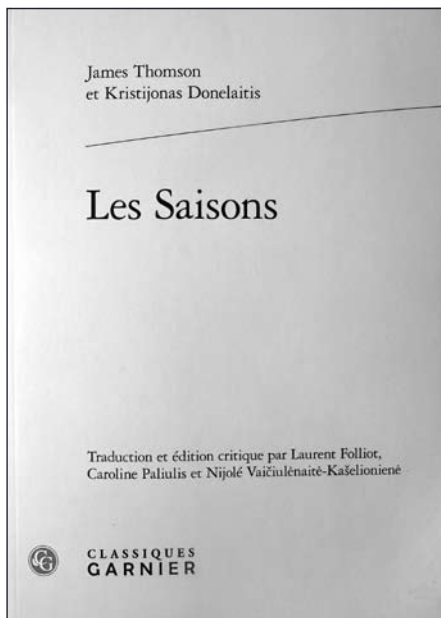
**- Kaip šiame susitikime pristatėte K. Donelaičio „Metus“?**

- Susitikimas vyko tris dienas ir kas valandą kažkas skaitė. Nijolė išmoko paskaityti hegzametą ir skaitė jį visiems lietuvių kalba, kad skambėtų taip, kaip ir turi skambėti, nes prancūziškai hegzametras neišeina. Visi pastebėjo ir pajuto, kaip tai skamba. Su mumis kaip tik buvo ir dirigentas, kuris pasakė: „O, aš dabar suprantu, kaip tai skambėjo Tolminkiemyje bažnyčioje, kaip ėjo tas ritmas – kažkas fantastiška.“ Žinoma, paskui mes visgi paaiškinome plačiau, ir aš skaičiau savo prancūziškus vertimus.

Mes minėjome ir mitologiją, mūsų proprosenelių dėmesį gamtai ir tai, kad saulė yra labai svarbu. Ji iš tikrųjų yra kaip dievaitė. Saulė yra personažas K. Donelaičio poemoje, ji mus palieka, dingsta, vėl grįžta – juk tai taip gražu. Vėliau senosios graikų kalbos specialistė Christine Kossafi skaitė apie Graikiją bei graikų mitologiją ir integravo Donelaitį į savo paskaitą.

**- Lietuviškais klausimais konsultavotės su lietuvių kolegomis specialistais. O spręsdama prancūziškąsias poemos mįsles esate minėjusi, labai daug patį domėjotės istorija bei istoriniu kontekstu?**

- Taip, taip, istorija labai įdomi. Pavyzdžiui, klausimas, iš kur



### Naujojo vertimo viršelis.

Donelaičio „Metuose“ atsirado šie prancūzai ir šveicarai. Dabar yra ginčas, bet aš esu įsitikinusi, kad šveicarai ir prancūzai atvyko į Prūsiją dėl to, kad tai buvo Liudviko XVI amžius. Prieš tai Henrikas VI leido prancūzams pasirinkti savo religiją – būti liuteronais ar katalikais. Ir staiga šita „Edit de Nantes“ sutartis (Nanto Ediktas - red. pastaba) buvo nubraukta ir prasidėjo karas prieš liuteronus. Iš tikrųjų, buvo daug kraujo, Saint Barthélemy (Šv. Baltramiejaus nakties - red. pastaba) skerdynės – baisūs dalykai. Ir liuteronai pradėjo emigruoti į Šveicariją, kadangi šveicarai yra liuteronai. Bet Šveicarija neturėjo kviečių laukų ar tiek daug žemių, kad galėtų išmaitinti visus imigrantus. Greitai jie buvo pastumti į Vokietiją, Olandiją, Prūsiją ir Lietuvą.

Tačiau vienas istorikas labai prieštaravo šitai teorijai, todėl mes apačioje, paaiškinimuose parašėme: „Turbūt iš Prancūzijos po Nanto edikto panaikinimo.“ Kai vyks pristatymas, bus įdomi diskusija.

Per visą šį vertimą aš pajutau didelę atsakomybę. Pajutau, kad Lietuva yra ant mano peties ir į tai

žiūri, todėl reikia gerai ir teisingai perteikti, kad visi suprastų. Atlikdama šį darbą patyriau dideles emocijas.

**- O kaip sekėsi parinkti prancūziškus atitikmenis sudėtingiems archaiškiems poemos žodžiams. Esate minėjusi, kad kai kuriems jų, pavyzdžiui, žodžiui būras atitikmens neradote?**

- Man buvo leista sukurti žodį. Aš palikau *Les bours* – be raidės g, nes *bourgs* su g – yra miestelis. Pažiūrėsime, kaip reaguos Prancūzų akademija, ar jie integruos šį žodį. Man A.Montandon leido, nes nebuvo kaip išversti, ir net aš nerašiau kursyvu.

Pasistengiau išrinkti žodžius, kurie jau egzistavo prancūzų kalboje K. Donelaičio laikais. Aš turėjau savo žodyną, kuris atitiko tą periodą ir žiūrėjau, kokios egzistavo prasmės. Pavyzdžiui, pramonė, žiemos pramonė, išverčiau *industrie*, nes tai ir reiškia „darbai“. Žodžio *šlapjurgis* mes neišvertėme, bet parašėme, ką tai reiškia – „šlapias Jurgis“.

Poemos fragmentą mokykloje mes visi mokomės atmintinai, tačiau neprisimename jos prasmės, nesuvokiame kalbos grožio, nesuoprantame sodrių posakių...

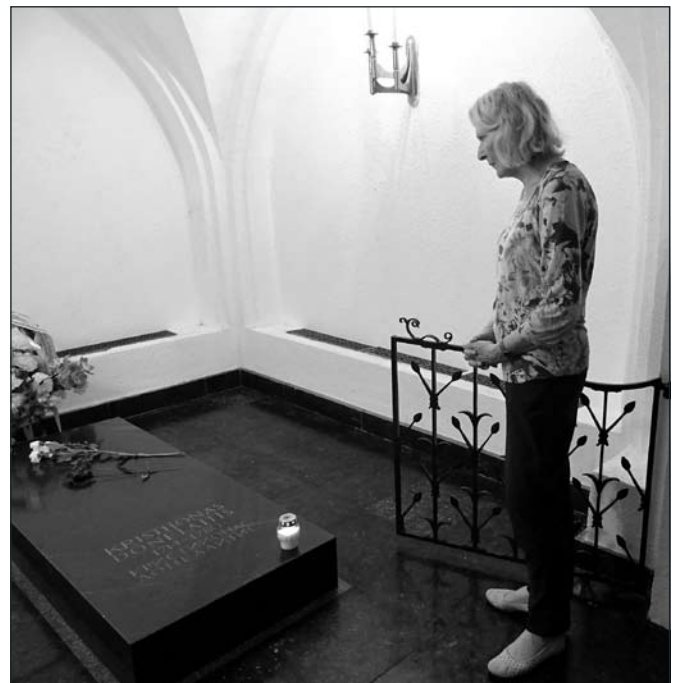
Man atrodo, kad reikėtų pagalvoti apie lengvesnę versiją, kad tikrai vaikai galėtų suprasti poemos subtilumą. Matau, kad mes viską turėjome išmokti atmintinai ir tame visiškai nėra džiaugsmo, atrodo, kad per prievartą, kad reikia. O ta visa poe-

tika, užuojauta gyvūnams dingsta ir moksleiviai nesupranta. Pavyzdžiui, François Villon (Fransua Viono), poeto iš viduramžių kalbos neįmanoma suprasti, jei ji nebūtų paprastinta. Prancūzijoje yra lengvesnės versijos prancūzų kalba, kad tu geriau suprastum. Genovaitė Dručkutė ir Sigitas Geda išvertė ją į lietuvių kalbą.

Man yra truputį gaila, kad pasikui žmonėms lieka blogas prisiminimas iš vaikystės apie tai, kad reikėjo per prievartą išmokti. Kaip aš supratau, nelabai gerai yra pristatytas K. Donelaitis. Reikėtų tuo užsiimti.

Kalbėjosi **Akvilė Muliulytė**

*Redakcijos pastaba: Interviu spausdinamas sutrumpintai. Visą interviu galima skaityti interneto svetainėje <http://www.klasika-tradicijos.lt>. Tarsi atsiliepdami į vertėjos raginimą dėl geresnio „Metų“ supratimo, toliau spausdiname šio kūrinio ištrauką su mokslininkės dr. Dalios Emilijos Dilytės-Staškevičienės paaiškinimais ir komentarais.*



Vertėja prie K. Donelaičio kapo.  
A. Vaškevičiaus nuotr.

# Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“

2016 metų Lietuvos mokslo premija Humanitarinių ir socialinių mokslų srityje už fundamentinius ir taikomuosius mokslinių tyrimų darbus tarp kitų skirta ir Daliai Emilijai Dilytei-Staškevičienei už darbų ciklą „Kristijono Donelaičio tyrimai (2001–2015)“. Jos kandidatūrą premijų komisijai pateikė Lietuvos literatūros ir tautosakos institutas.

Daugelis lietuvių pirmąjį mūsų šalies poetą iš Mažosios Lietuvos prisimena dėl garsiosios poemos „Metai“. Kristijonas Donelaitis – vienas svarbiausių mūsų literatūros klasikų, jo kūryba išskirtinė Europos literatūros istorijos kontekste. Mokslininkė dr. Dalia Emilija Dilytė-Staškevičienė atskleidė K. Donelaičio ir pasaulinio garso kūrinių sąsajas, įrodė, kad jis gyveno intensyvią intelektualinę kūrybą gyvenimą.

Iki šiol nebuvo aiškiai atskleista sąsaja tarp Donelaičio kūrybos ir Antikos bei vėlesnės europinės literatūros. D. E. Dilytė-Staškevičienė aptiko antikinės filosofijos atspindžių poemoje „Metai“, kurioje gvildenamos panašios mintys kaip ir Cicerono, Senekos, Plutarcho veikaluose. Pavyzdžiui, ištrauka apie gerojo amstroto mirtį. Skaitytojai gali pamanyti, kad pernelyg didelis būrų sielvartavimas dėl mirties yra komiškas ir kūrynyje atlieka linksminimo funkciją, tačiau mokslininkė jį aiškina kiek kitaip. Jos teigimu, šioje poemos dalyje pateikiamas platesnis filosofinis požiūris – saiko reikšmės suvokimas.

Kitas pavyzdys – vokiškas paguodos laiškas giminaičiui, mirusio žmonai. Čia K. Donelaitis vartoja sąvokas „viskas“ ir „niekas“, kurios randamos ir graikų filosofų Heraklito bei Demokrito veikaluo-

se. Šiame laiške jis pabrėžia Heraklito skelbtą pasaulio visybę arba visą apimančią priešybių kaitą.

Anksčiau daugelis tyrinėtojų teigė, kad K. Donelaitis rašė apie tai, kas jam rūpėjo, t. y. apie buitinius rūpesčius ir su jais susijusius dalykus. Anot D. E. Dilytės-Staškevičienės, jo antrasis iš dviejų išlikusių laiškų bičiuliui kunigui J. G. Jordanui rodo, kad poetas gyveno intensyvią intelektualinę kūrybą gyvenimą. Šiame laiške Donelaitis išvardija aptartas temas, ir tai yra ne kūrybų skaitytų eilėraščių ar dainų pavadinimai, kaip buvo manyta iki šiol, bet realaus pokalbio su draugais jo namuose fragmentai.

Toks aprašytas pokalbis filosofinėmis ir biblinėmis temomis suteikė laišku simposijo žanro, susiformavusio Antikoje, elementų.

K. Donelaitis moko laikytis dorovinių nuostatų, įkvepia saugoti tradicijas, puoselėti tautinį tapatumą. Visa tai yra atkeliavę iš antikinio didaktinio epo. Kūrynyje nagrinėjama žemės ūkio tema rodo jo sąsajas su Hesiodo ir Vergilijaus didaktiniais epais, o dialogo principas, veiksnių hiperbolizavimas į „Metus“ atkeliavo iš herojinio epo, iš Homero ir kitų kūrėjų darbų. Nors poemos būrai nekariauja kaip antikinių epų herojai, tačiau K. Donelaitis pabrėžia, kad jie gyvena svetimtaučių apsuptyje, nuolat jausdami pavojus dėl svetimos kalbos ir svetimos gyvensenos įtakos, todėl norint išsaugoti savąjį identitetą, heroizmo jiems reikia nė kiek ne mažiau nei Trojos gynėjams.

Anot D. E. Dilytės-Staškevičienės, K. Donelaitis dėl sudėtingo eiliavimo metro pasirinkimo bei jo kūrybiško taikymo rašant lietuvių kalba, neabejotinai pralenkė



Dalia Dilytė

talentingus amžininkus rašytojus – Friedrichą Gottliebą Klopstocką ir Ewaldą Christianą Kleistą. „Tam, kad galėtume mokytis iš Donelaičio, turime padaryti jį savo savastimi. Jokie minėjimai ir gražūs žodžiai apie Donelaitį neturės daugiau prasmės nei jo kūrybos skaitymai,“ – sakė D. E. Dilytė-Staškevičienė.

„Delfi“, 2017 m. sausio 30 d.

*Niekas nedrįstų teigti, kad Kristijoną Donelaitį esame užmiršę. Pastatėme užtektinai paminklų, rengiame minėjimus, kuriuose pasakome daug gražių žodžių, cituojame didžiajam dainiui skirtas šiuolaikinių poetų eiles. Viso to reikia, tačiau dar labiau reikėtų, kad Donelaitis ne išorėje glūdėtų, o įsitvirtintų mūsų sieloje, kad taptų kiekvieno lietuvių savastimi. Donelaitį reikia skaityti.*

*Daugeliui tai nėra lengva. Pirma, skaitymui dažnai trukdo mums neįprasta hegzometro eilėdara, Norėdama truputį pagelbėti skaitytojams, parengiau tekstą su paryškintais tais eilutės skiemenimis, kuriuos skaityda-*

mi turėtume pabrėžti, savotiškai kirčiuoti. Nereikėtų stebėtis, kad kai kurių žodžių kirtis hegzametre krinta kitur, nei reikalauja mūsų kalbos normos, taip yra visomis kalbomis hegzametu parašytuose tekstuose.

Kitas sunkumas – nesupranta-

mi žodžiai. Jų esama kelių rūšių. Vieni – vaizdingi, lietuviški, bet nežinomi arba dėl retumo, arba todėl, kad yra atkeliavę iš agrarinės mūsų protėvių kultūros, kurios daugelio elementų nebesuprantaime. Kiti „Metų“ žodžiai yra atėję iš svetimų kalbų, treči – iš poeto

tarmės, ketvirta – sutrumpinti dėl hegzametro ypatumų. Šį sunkumą bandžiau įveikti pateikdama tradicinius paaiškinimus ir kai kurias tarmines formas atsargiai pakeisdama bendrinės kalbos formomis.

Dalia Dilytė

## PAVASARIO LINKSMYBĖS

- Jau saulelė vėl atkoptama budino svieta**  
**Ir žiemos šaltos triūsus pargriaudama juokės.**  
**Šalčių pramonės su ledais sugaišti pagavo,**
- svietas – pasaulis; atkopti – ateiti lipant aukštyn  
 pramonė – pramanas, išmįslas; pagauti – pradėti; sugaišti – užtrukti, pranykti
- Ir putodams sniegs visur į nieką pavirto.**  
 5 **Tuo laukus orai drungni gaivindami glostė**  
**Ir žoleles visokias iš numirusių šaukė.**  
 Krūmai su šilais visais išsibudino keltis,  
**O laukų kalnai su kloniais pametė skrandas.**  
 Vislab, kas rudens bjaurybėj numirė verkdams,  
 Vislab, kas ežere gyvendams peržiemavojo
- skranda - kailiniai  
 vislab – visa, visi  
 vislab – visa, visi
- 10 **Ar po savo keru per žiemą buvo miegojęs,**  
 Vislab tuo pulkais išlindo vasarą sveikint.  
 Žiurkės su šeškais iš šalto pašalio traukės.  
 Varnos ir varnai su šarkoms irgi pelėdoms,  
 Pelės su vaikais ir kurmiai šilumą gyrė.
- vislab – visa, visi; tuo - tuojau
- 15 **Musės ir vabalai, uodai su kaimene blusų**  
 Mus jau vargint vėl pulkais visur susirinko  
**Ir ponus taip, kaip būrus, įgelt išsižiojo.**  
 Bet ir bitins jau šeimyną savo pabudint  
**Ir prie darbo siųst bei ką pelnyt n' užsimiršo.**
- būrai – Prūsijos valstiečiai  
 n' užsimiršo - neužmiršo
- 20 **Tuo pulkai jų pro plyšius išlįsti pagavo**  
**Ir lakstydami su birbynėmis žaisti pradėjo;**  
**O vorai kampuos sėdėdami verpalus audė**  
**Irgi medžiot tinklus tyloms kopinėdami mezgė.**  
 Bet ir meškos, ir vilkai šokinėdami džiaugės
- verpalai – suverpti linai ar vilna
- 25 **Ir suplėšyt ką tyloms į pagirį traukės.**  
 Ale kokie dyvai – nei viens iš didelio pulko  
 Verkdams ar dūšaudams mus lankyt nesugrįžo.  
 Ne! ne verkt, bet linksmintis visi susirinko,  
 Nes darbai žiemos visur jau buvo sugaišę
- tyloms - tylomis  
 ale – bet; dyvai – nuostabūs dalykai, stebuklai
- 30 **Irgi pavasaris ant visų laukų pasirodė.**  
 Tuo po tam pašaliai visi kribždėti pagavo  
**Irgi, bešūkaujant pulkams, ošims pasikėlė.**  
 Viens storai, o kits laibai dainuoti mokėdams  
**Ir linksmi lakstydamis ik debesų kopinėjo,**
- ik – iki; kopinėjo – lipo, kilo aukštyn
- 35 **O kits ant šakų kopinėdams garbino Dievą.**  
 Bet ir valgių dėl skūpų nei viens nesiskundė.  
 Rūbai šio ir to didžiai jau buvo nudilę,  
**O tūls lopytą parlėkdams parnešė kuodą**  
**Ir pasisotint ant laukų vos mažumą rado.**
- dėl skūpų valgių – dėl skurdaus valgių kiekio  
 tūls - dažnas

(tęsinys kitame numeryje)

## Pasakų vaikams herojus – Kristijonas Donelaitis

Karaliaučiaus (Kaliningrado) istorijos ir meno muziejus išleido pasakų knygą, skirtą Kristijonui Donelaičiui. Knygos, kuri vadina-si „Stebuklinga Kristijono Done-laičio melodija“ autorė – Marija Bereznaja, ji išleista parėmus Ka-raliaučiaus srities kultūros ir tu-rizmo ministerijai bei abiejų šalių gyventojams ir pasakoja apie lie-tuvių literatūros klasiko gyvenimą bei kūrybą.

Tai unikali kelionė į pasakišką tikrų ir išgalvotų herojų pasaulį, o tie herojai gyvena harmonijoje su savimi ir aplinkiniu gamtos pa-sauliu. Nė paprastos istorijos bus įdomios plačiam skaitytojų ra-tui – ir vaikams, ir suaugusiems. Juk pasakos – tai ne istorinės kronikos, o šios knygos pagrini-sis herojus – realus žmogus, XVIII amžiuje gyvenęs Albertino-s universiteto studentas, o vė-liau kunigas, išradėjas ir poetas, lietuvių grožinės literatūros pra-dininkas Kristijonas Donelaitis (1714.01.01-1780.02.18). Jo po-ema „Metai“ 1977 metais įtrauk-ta į pasaulio kultūros paveldo UNESCO sąrašą.

Štai jau keturi dešimtmečiai Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejus kruopščiai saugoja gar-saus kultūros veikėjo atminimą ypatingoje vietoje – memoriali-niame komplekse, kuris yra sri-ties rytinėje dalyje, Tolminkiemio (Čistyje Prudy) kaime – tai yra šio muziejaus filialas. Ši asmenybė traukia poeto kūrybos gerbėjus į muziejų iš viso pasaulio. Muzie-jus yra tapęs tarptautinių kultūros iniciatyvų vieta – čia rengiamos parodos, literatūros festivaliai ir folkloro šventės. Kraštotyrinės pa-sakos – nauja patirtis. Autorė jose naudoja savo istorines, gamtines



Naujosios knygos viršelis.

ir geografines, literatūros tyrinėji-mo bei lingvistines žinias apie šio konkretaus regiono ypatumus.

„Tikimės, kad pasakos padės toliau plėtoti gerus kaimyninius kultūrinius santykius. Autorės tur-tinga fantazija, jos begalinė vaiz-duotė, tikėjimas Gėriu tarnaus bendram supratimui tarp tautų, kurios istoriškai gyvena kaimy-nystėje prie Baltijos jūros krantų. Nuostabios, stebuklingos pasakos pasklis po pasaulį kaip paukščiai, palies žmonių širdis savo nema-tomais sparnais, paversdami juos geresniais, švaresniais ir pilnais gėrio. Tokia naujojo leidinio idė-ja“ (Įžanga, 4 psl.).

Knygą „Stebuklinga Kristijo-no Donelaičio melodija“, kurią spalvingais piešiniais iliustravo Rusijos dailininkų sąjungos narė Jelena Ananžina galima rasti Ka-raliaučiaus miesto ir srities bi-bliotekose. Tikimasi, kad knyga ateityje bus išleista ir lietuvių kalba.

*Karaliaučiaus istorijos ir  
meno muziejaus informacija ir  
nuotrauka.*

## Учимся говорить ПО-ЛИТОВСКИ

(Продолжение. Начало в Но. 3(216))

На прошлом уроке говори-ли, что в предложении прилага-тельное должно быть согласо-вано с существительным в роде, числе и падеже. Согласовывать в роде и числе уже научились. Когда учимся склонять, полез-но знать, что существительные в зависимости от окончаний именительного падежа. и ро-дительного падежа единствен-ного числа распределяются на 5 склонений, а прилагательные в зависимости от окончаний именительного падежа единст-венного числа и именительно-го падежа множественного чис-ла – на 3 склонения.

Предлагаем проанализиро-вать материал, данный в таб-лице, и ознакомиться с назва-ниями падежей и вопросами. Обращаем внимание на то, как следовало бы сокращать назва-ния падежей при склонении и в тексте. В таблице просклоне-ны существительные: namas/ дом, vėjas/ ветер, brolis/ брат, sūnus/ сын; gėlė/цветок, giria/ роцца, pilis/ замок, sesuo/ сестра ir būdvardžiai: mažas/ малень-кий, gražus/ красивый, medinis/ деревянный; maža/ маленькая, graži/ красивая, medinė/ дере-вянная. Все они относятся к различным склонениям. Прочи-тайте просклонённые примеры и обратите внимание на то, как изменяются окончания. Увиди-те, что и одинаковые окончания имеющие существительные и прилагательные в некоторых падежах имеют различные формы.

| Падежи и их сокращения                             | Вопросы                         | Единственное число                            |  |                                      |                                     |
|--|---------------------------------|---|--|--------------------------------------|-------------------------------------|
|  |                                 | Существительные                               |  | Прилагательные                       |                                     |
|  |                                 | М.р.  | Ж.р.                                     | М.р.                                 | Ж.р.                                |
| Vardininkas<br>V./<br>Именительный                 | Kas? /<br>Что?<br>Kto?          | namas, vėjas,<br>brolis, sūnus                | gėlė, giria,<br>pilis, sesuo             | mažas, gražus,<br>medinis            | maža, graži,<br>medinė              |
| Kilmininkas<br>K./<br>Родительный                  | Ko?/<br>Чего?<br>Kogo?          | namo, vėjo,<br>brolio,<br>sūnaus              | gėlės, girios,<br>pilies, sesers         | mažo, gražaus,<br>medinio            | mažos, gražios,<br>medinės          |
| Naudininkas<br>N./ Дательный                       | Kam?/<br>Чему?<br>Кому?         | namui, vėjui,<br>broliui, sūnui,              | gėlei, giriai,<br>piliai, seseriai       | mažam, gražiam,<br>mediniam          | mažai, gražiai,<br>medinei          |
| Galininkas<br>G./<br>Винительный                   | Ką?/<br>Что?<br>Kogo?           | namą, vėją,<br>brolių, sūnų,                  | gėlę, girią<br>pilį, seserį              | mažą, gražų,<br>medinį               | mažą, gražią,<br>medinę             |
| Inagininkas<br>In./<br>Творительный                | Kuo?/<br>Чем?<br>Кем?           | namu, vėju,<br>broliu,<br>sūnumi              | gėle, giria,<br>pilimi, seserimi         | mažu, gražiu,<br>mediniu             | maža, gražia,<br>medine             |
| Vietininkas<br>Vt./<br>Предложный                  | Kur?<br>Каме?/ О чём?<br>О ком? | name, vėjyje,<br>brolyje,<br>sūnuje           | gėlėje, girioje,<br>pilyje, seseryje     | mažame, gražiamе,<br>mediniame       | mažoje, gražioje<br>medinėje        |
| Šauksmininkas<br>Š./<br>соответствует<br>обращению |                                 | name, vėjau,<br>broli, sūnau                  | gėle, giria,<br>pilie, seserie           | mažas, gražus,<br>medini             | maža, graži,<br>medine              |
| Множественное число                                |                                 |   |  |                                      |                                     |
| Vardininkas<br>V./<br>Именительный                 | Kas?/<br>Что?<br>Kto?           | namai, vėjai,<br>broliai, sūnūs               | gėlės, girios,<br>pilys, seserys         | maži, gražūs,<br>mediniai            | mažos, gražios,<br>medinės          |
| Kilmininkas<br>K./<br>Родительный                  | Ko?/<br>Чего?<br>Kogo?          | namų, vėjų,<br>brolių, sūnų                   | gėlių, girių,<br>pilių, seserų           | mažų, gražių,<br>medinių             | mažų, gražių,<br>medinių            |
| Naudininkas<br>N./ Дательный                       | Kam?/<br>Чему?<br>Кому?         | namams,<br>vėjams,<br>broliams,<br>sūnums     | gėlėms, girioms,<br>pilims, seserims     | mažiams,<br>gražiams,<br>mediniams   | mažoms,<br>gražioms,<br>medinėms    |
| Galininkas<br>G./<br>Винительный                   | Ką?/<br>Что?<br>Kogo?           | namus, vėjus,<br>brolius, sūnus               | gėles, girias,<br>pilis, seseris         | mažus, gražius<br>medinius           | mažas, gražias,<br>medines          |
| Inagininkas<br>In./<br>Творительный                | Kuo?/<br>Чем?<br>Кем?           | namais,<br>vėjais,<br>broliais,<br>sūnumis    | gėlėmis, giriomis,<br>pilimis, seserimis | mažais, gražiais,<br>mediniais       | mažomis,<br>gražiomis,<br>medinėmis |
| Vietininkas<br>Vt./<br>Предложный                  | Kur?<br>Каме?/ О чём?<br>О ком? | namuose,<br>vėjuose,<br>broliuose,<br>sūnuose | gėlėse, giriose,<br>pilyse, seseryse     | mažuose,<br>gražiuose,<br>mediniuose | mažose,<br>gražiose,<br>medinėse    |
| Šauksmininkas<br>Š./<br>соответствует<br>обращению |                                 | namai, vėjai,<br>broliai, sūnūs               | gėlės, girios,<br>pilys, seserys         | maži, gražūs,<br>mediniai            | mažos, gražios,<br>medinės          |

**Выполните задания.**

**1. Прочитайте данные ниже существительные и прилагательные, напишите формы указанных падежей по данному образцу.**

| Vns.vard./<br>И.п.ед.ч. | Dgs.vard.<br>И.п.мн.ч. | Vns.gal./<br>В.п.ед.ч. | Dgs.kilm./<br>Р.п.мн.ч. | Dgs.naud./<br>Д.п.мн.ч. | Dgs.gal./<br>В.п.мн.ч. |
|-------------------------|------------------------|------------------------|-------------------------|-------------------------|------------------------|
| Namas/ дом              | namai                  | namą                   | namų                    | namams                  | namus                  |
| Laikas/ время           | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Ežeras/ озеро           | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Vaikas/ ребёнок         | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Mama/ мама              | mamos                  | mamą                   | mamų                    | mamoms                  | mamas                  |
| Teta/ тётя              | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Mokinys/ ученик         | mokiniai               | mokinį                 | mokinių                 | mokiniams               | mokinius               |
| Ežys/ ёж                | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Pušis/ сосна            | pušys                  | pušį                   | pušų                    | pušims                  | pušis                  |
| Žuvis/ рыба             | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Naktis/ ночь            | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Mįslė/ загадка          | mįslės                 | mįslę                  | mįslių                  | mįslėms                 | mįsles                 |
| Gėlė/ цветок            | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Žolė/ трава             | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Viešnia/ гостя          | viešnios               | viešnią                | viešnių                 | viešnioms               | viešnias               |
| Vyšnia/ вишня           | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Giria/ роща             | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Geras/ хороший          | geri                   | gerą                   | gerų                    | geriems                 | gerus                  |
| Mažas/ маленький        | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Gera/ хорошая           | geros                  | gerą                   | gerų                    | geroms                  | geras                  |
| Maža/ маленькая         | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Įdomus/ интересный      | įdomūs                 | įdomų                  | įdomių                  | įdomiems                | įdomius                |
| Gražus/ красивый        | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Įdomi/ интересная       | įdomios                | įdomią                 | įdomių                  | įdomioms                | įdomias                |
| Graži/ красивая         | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Šviežias/ свежий        | švieži                 | šviežią                | šviežių                 | šviežiams               | šviežius               |
| Žalias/ зелёный         | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Šviežia/ свежая         | šviežios               | šviežią                | šviežių                 | šviežioms               | šviežias               |
| Žalia/ зелёная          | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Medinis/ деревянный     | mediniai               | medinį                 | medinių                 | mediniams               | medinius               |
| Auksinis/ золотой       | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |
| Medinė/ деревянная      | medinės                | medinę                 | medinių                 | medinėms                | medines                |
| Auksinė/ золотая        | .....                  | .....                  | .....                   | .....                   | .....                  |

**2. Составьте словосочетания по данному образцу. Существительные и прилагательные поставьте в указанном падеже. Правописание окончаний проверьте по таблице.**

Veiksmažodžiai/глаголы: patiko/понравились, pirkau/купил, nepirkau/ не купил, mėgaujuosi/ наслаждаюсь.  
 Daiktavardžiai ir būdvardžiai/существительные и прилагательные: graži gėlė/ красивый цветок, įdomi knyga/ интересная книга, šviežia bandelė/ свежая булочка, skanus pyragas/ вкусный пирог.

- Patiko → kas?/ что? (dgs. vard./ И.п.мн.ч.) – gražios gėlės, .....
- Pirkau → ką?/ что? (vns. gal./ В.п.ед.ч.) – gražią gėlę, .....
- Pirkau → ko?/ чего? (dgs. kilm./ Р.п.мн.ч.) – gražių gėlių .....
- Nepirkau → ko?/ чего? (vns. kilm./ Р.п.ед.ч.) – gražios gėlės .....
- Mėgaujuosi → kuo?/чем? (vns. įn./ Т.п.ед.ч.) – gražia gėle.....

**Правильные ответы 2 задания:**

- Patiko kas? (dgs. vard.) - įdomios knygos, šviežios bandelės, skanūs pyragai;
- Pirkau ką? (vns. gal.) – įdomią knygą, šviežią bandelę, skanų pyragą;
- Pirkau ko? (dgs. kilm.) – įdomių knygų, šviežių bandelių, skanių pyragų;
- Nepirkau ko? (vns. kilm.) – įdomios knygos, šviežios bandelės, skanaus pyrago;
- Mėgaujuosi kuo? (vns. įn.) – įdomia knyga, šviežia bandele, skaniu pyragu.

(Продолжение следует)

## Knyga apie Vydūną pristatyta ir Marijampolėje



Kovo 22-ąją buvo minimas 151-asis, filosofo, rašytojo Vilhelmo Storostos – Vydūno gimtadienis, ir būtent ta diena pasirinkta knygos apie šią asmenybę – Rimos Pali-

janskaitės „Vydūnas: regėjimai, darbai, atradimai“ pristatymui. Kristijono Donelaičio draugijos iniciatyva surengtas pristatymas vyko Marijampolės P.Kriaučiuono viešojoje bibliotekoje.

Praėjusiame žurnalo „Donelaičio žemė“ numeryje jau spausdinome interviu su šios knygos autore R.Palijanskaite, kuriame ji papasakojo, kaip gimė idėja parašyti šį veikalą, su kokiais iššūkiais ji susidūrė ir kokius atradimus padarė. Knygos pristatymas bibliotekoje prasidėjo nuo Sūduvos krašto atlikėjų pasirodymo, kurie su kanklių pritarimu padainavo ir specialiai šiam renginiui išminktų Mažosios Lietuvos krašto dainų, ir kitų kūrinių.

Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius

pristatydamas viešnią pasidžiaugė, kad ji parašė tokią įsimintiną ir išskirtinę knygą. Nors Vydūnui skirti jubiliejiniai metai jau baigėsi, bet jo atminimo renginiai vyksta ir toliau.

Knygos „Vydūnas“ regėjimai, darbai, atradimai“ autorė R.Palijanskaitė sakė, jog jau prieš kelerius metus subrendo mintis imtis tokios knygos, nes šia asmenybe ji seniai domėjosi, Vydūno dėka ji atradusi ir Kristijoną Donelaitį.

„Nebuvo lengva imtis šio darbo, nes Vydūnas – daugiašakė asmenybė, palikusi mums daugybę kūrybos, ir visa tai apimti buvo sudėtinga. Daugiau dėmesio skyriau jo biografijai, pradėjusi nuo ištakų, jo prosenelių ir baigdama jo emigracijos laikotarpiu Vokietijoje, Detmolde bei palaikų sugrįžimu į Lietuvą, Rambyną. Panagrinėjau ir jo vardo Vydūnas atsiradimą, daug kitų dalykų. Vydūnas buvo ne slapyvardis, o reikšminis vardas“, - sakė knygos autorė.

Pasak jos, Vydūnui visada labai rūpėję, kad lietuviai eitų žmogiškumo keliu, tą žmogiškumą išlaikytų ir puoselėtų, nes tai padeda išlikti. R.Palijanskaitė kalbėjo ir apie tai, kad rašytoją nevisi suprato, įvertino, kad jo kūrybą nėra lengva skaityti, kad jis ne visiems patiko, bet tokia yra išskirtinių asmenybių lemtis.

Knygos autorė taip pat atsakė į susirinkusių klausimus, diskutavo su renginyje dalyvavusiu žurnalistu ir knygų autoriumi iš Vokietijos Leonu Stepanausku, kuris papasakojo apie savo patirtis ir bendravimą su profesoriumi Viktoru Falkenhanu, kuris artimai bendravo ir su Vydūnu.

*DŽ informacija.*



Knygos pristatymo akimirkos

*Algio Vaškevičiaus nuotraukos*

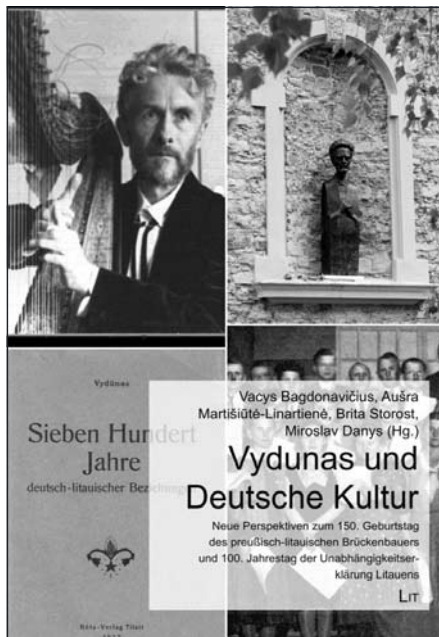




# Knyga apie Vydūno ryšius su vokiečių kultūra

Vydūno 150-mečio sukaktis gražiai pažymėta ne tik Lietuvoje ar lietuvių išeivijoje, bet ir Vokietijoje, kur prabėgo paskutiniai keleri jo gyvenimo metai. 2018 metų gegužės 5 d. Lietuvos valstybės atstovus ir vydūniečius į pukių sukaktuvinį renginį pakvietė Detmoldo miesto savivaldybė. Jos rūpesčiu Vydūno atminimas prieš penkerius metus buvo įamžintas memorialine lenta ir paminkliniu biustu prie namo, kuriame po karo klajonių mąstytojas buvo pirmiausia apsistojęs. Pačią Vydūno gimimo dieną – pernai metų kovo 22 d. – svečiai iš Vokietijos – Detmoldo meras Raineris Heleris, šio miesto savivaldybės atstovė Petra Heidrich-Šrioder, evangelikų kunigas Miroslavas Danys, atvykę į Vilnių, atsivežė ypatingą dovaną – kun. M. Danio ir Vydūno brolio dukraitės Britos Storost (ji taip pat buvo renginio viešnia) iniciatyva leidyklos LIT Verlag išleista knyga vokiečių kalba „Vydūnas ir vokiečių kultūra“, kuri su kitomis šiais progai skirtomis vokiškomis knygomis buvo pristatyta Lietuvos mokslų akademijoje. Pristatymo renginyje Detmoldo merui R. Helleriui ir kun. M. Danys buvo įteikti LR Premjero padėkos raštai. Svečiams Vydūno draugija taip pat padovanojo po monografiją „Vydūnas“ (jos autoriai dr. Vaclovas Bagdonavičius ir prof. dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė) bei neseniai išleista „Mažosios Lietuvos enciklopedinį žinyną“ vokiečių kalba. Susipažinti su tuo, apie ką knyga „Vydūnas ir vokiečių kultūra“ ir jos atsiradimo istorija siūlome pateikdami vieno iš jos sudarytojų dr. Vacio Bagdonavičiaus (kita sudarytoja dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė) parengto įvadinio straipsnio tekstą lietuvių kalba.

(Knygos *Vydūnas ir vokiečių kultūra, Berlynas: LIT Verlag, 2018* įvadas)



Vydūnas sukūrė laisvos, nepriklausomos asmenybės ugdymo programą: *žmogus sau, tautai, žmonijai*, kuri atskleidžia žmoniškumu pagrįstus asmens ryšius su tauta ir žmonija. Lietuvių kultūra su Vydūno literatūros, filosofijos kūriniais, su M. K. Čiurlionio paveikslais peržengia tautos ir Vakarų pasaulio ribas, susisieja su Rytų civilizacijomis, kosminės visatos vizijomis. Gyvendamas Vokietijai priklausiusios Rytų Prūsijos lietuviškojoje dalyje, nuo mažens patyrė sudėtingus dviejų tautų – vokiečių ir lietuvių – santykius. Vokietijoje buvo nuosekliai vykdoma tautinių mažumų asimiliavimo politika, pagrįsta Reicho kanclerio Oto fon Bismarko idėja, – viena imperija, viena kalba (*Ein Reich, eine Sprache*). Matydamas tautos išnykimo, nutautėjimo grėsmę, Vydūnas visą gyvenimą paskiria lietuvių, pirmiausia gyvenusių Mažojoje Lietuvoje, tautinės savimonės žadinimui ir ugdymui.

Vydūną, kuris buvo Tarptautinės rašytojų organizacijos PEN

klubo ir Lietuvių rašytojų draugijos garbės narys bei Kauno universiteto garbės daktaras, mini ne tik Lietuva, bet ir Vokietija, su kuria buvo esmingai susiję jo gyvenimas ir veikla. 1896–1913 m. jis studijavo Berlyno, Greifswaldo, Halės ir Leipcigo universitetuose, Pirmojo pasaulinio karo metais dėstė lietuvių kalbą ir skaitė kursą apie lietuvių kultūrą prie Berlyno universiteto veiksiamame Rytų seminare, su Tilžės lietuvių giedotojų draugija įnešė nemažą indėlį ne tik į lietuviškosios diasporos Rytprūsiose tautinio identiteto stiprinimą, bet ir viso krašto kultūrinio gyvenimo praturtinimą, vokiečių ir lietuvių kultūrinių ryšių plėtojimą ir stiprinimą, santykių tarp abiejų tautų harmonizavimą. Vydūnas veikė ne tik lietuviškose, bet ir vokiškose kultūrinėse organizacijose, vokiškoje spaudoje buvo spausdinama jo publicistika bei eseistika. Jo veikalas „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“ (išleistas 1932 m. Tilžėje) ir šiandien tebėra vienas iš ryškesnių mokslinės vertės nepraradusių istoriografinių šaltinių, kuriuose plėtojama daugiasluoksnių Lietuvos ir Vokietijos santykių tematika. Nukentėjęs nuo nacistinio režimo, Vydūnas buvo aukštai vertinamas vokiečių šviesuomenės, patyrė jos moralinį palaikymą.

Vydūno atsiradimo ir plačiašakio veikimo tiesiog negalim įsivaizduoti be vokiečių ir lietuvių santykių erdvės, kurioje glaudžiai sąveikavo abiejų tautų kultūros ir, pagaliau, be istorinės tų tautų santykių dramos bei jo paties tiesioginio dalyvavimo joje. Pats Vydūnas savo santykį su vokiškumu ir požiūrį į jį taip nusako: „Įaugau į šį pasaulį. Lietuviškumas mane lydėjo su visu žmonišku taurumu.

Bet vokiškumas man vėrė akis gyvenimui suprasti ir man teikė visas savo kultūros duokles, savo žmoniškumo apraiškas, kad galėjau be sustojimo prie jų žadinti ir auginti esmines savo jėgas. <...> Matau ir vokiškumo reikšmę žmonijai, kuri tikrai nėra menka. Tautų tarpe ji yra net viena žymiausiųjų.<...> Tai pastebėdamas, negaliu vokiečiams būt neteisingas, nors jų daug man padaryta to, kas labai buvo skaudu.“<sup>1</sup> Taip Vydūnas rašė 1938 metais, už savo lietuviškąją veiklą nacių režimo pasodintas ir du mėnesius praleidęs kalėjime. O apie šiandieninę Vokietiją jis užtikrintai galėtų pasakyti, kad jos įnašas į visokeriopą žmonijos pažangą yra didžiulis. Tokia Vokietija jis tikrai didžiulotusi. O tiesiogine nuosaka galime pasakyti, jog tokią ją būsiant jis šventai tikėjo.

Vydūno veiklą ir įvairiašakę kūrybą beveik ištiesai galima laikyti atsaku į per septynis šimtmečius dramatiškai susiklosčiusius vokiečių ir lietuvių santykius jo gyventojų Prūsų Lietuvoje. Kartu tai buvo ir išraiška nuoširdaus noro, kad tie santykiai ateityje taptų kitokie ir pasitarnautų abiem tautoms „patekti į tikrą sąklaušą“ bei „žadintų viena antrai jos kilnybę“<sup>2</sup>. Vydūno veikalas „Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių“ – pati ryškiausia jame aprašomųjų santykių lemiamo poveikio jo autoriaus veiklai ir kūrybai apraška, skaudžios patirties tiesioginis atspindys. Šiame veikalė Vydūnas skaudžiai pergyveno ne tik dėl dramatiškos savo tautos padėties. Ne mažiau jis pergyveno ir dėl vokiečių tautos, kurios politikai nuvedė ją į pasauliui didžiules kančias atnešusį nacizmą. Itin svarbi knygos mintis, jog asimiliacinė tiek vilhelminės, tiek nacių užvaldomos Vokietijos politika tautinių mažumų

atžvilgiu pačiai vokiečių tautai ne tik neduosianti nieko gero, bet ir padarysianti jos kultūrai daug žalos. Taip atsitiks dėl to, kad savo nežmoniškais veiksmais kitataučių atžvilgiu vokiečių šovinistai kultūringo pasaulio akyse diskredituosią savo tautą, užtemdysią didžiulius jos nuopelnus žmonijos kultūrai.

Ir niūriais nacių režimo laikais Vydūnas regėjo iš vokiečių kultūros sklindančią ryškią žmoniškumo šviesą. Ne tik regėjo, bet ir pats, kaip kūrėjas ir mąstytojas, jautėsi esąs joje išaugęs, jos veikiamas. Nors jo filosofijos pagrindą, kuris yra ir jo kūrybos idėjinis pagrindas sudaro indiškasis vedantizmas, tačiau į jį mąstytojas ėjo per vokiškąją filosofinę ir bendrąją kultūrą. Pirmuosius impulsus žengti filosofo keliu jis gavo iš XIX ir XX a. sandūroje kūrusių vokiečių mąstytojų, tokių kaip Wilhelm Schuppe, Wilhelm Vundt, Alois Rhiel, Ernst Troeltsch, Rudolf Eucken, su kuriais bendravo asmeniškai, o taip pat iš klasikinės vokiečių filosofijos, ypač Imanuelio Kanto. Vokiškoje dirvoje Vydūnas rado jau įsitvirtinusių orien-

talizmą, aptikdamas didžiausiąją dalį į vokiečių kalbą išverstų Rytų išminties šaltinių, vokiškų jų interpretacijų ir tyrinėjimų. O ir pačioje vokiškoje filosofinėje mintyje, ypač toje jos dalyje, kuri labiausiai domino Vydūną, spindėjo ir rytiško atspalvio išminties šviesa (Arthur Schopenhauer, Friedrich Nyčė). Tos šviesos spinduliai sklido ir iš senesnių laikų vokiškosios mistikos (Jakob Biome, Meister Eckhart), mūsų mąstytojui tarsi patvirtinusios, kad tiek Rytai, tiek Vakarai randa tą pačią Didžiąją Slėpinyje glūdinčią būties prasmę. Ir patys Rytai tiesiogiai Vydūnui atsivėrė būtent Vokietijoje - Leipcige veikusioje teosofų draugijoje, kurio aktyviu nariu jis tapo.

Savo iš vedantizmo išplaukiančio požiūrio į gyvąją tikybą kaip tiesioginį sąlytį su dieviškumu papildomą patvirtinimą Vydūnas rado Friedricho Schleiermacherio religijos filosofijoje, Rudolfo Otto religijotyros darbuose. Nemaža bendrumų Vydūnas rado savo ir Johano Volfango Gėtės pasaulėžiūroje, kaip dramaturgas irgi buvo veikiamas jo ir Friedricho Šilerio kūrybos principų, savo lai-



Knygos pristatymo renginyje iš kairės: Detmoldo burmistras Rainer Heller, kun. Miroslav Danys, vertėja Irena Tumavičiūtė, Vydūno brolio dukraitė Brita Storost, Vokietijos FR ambasados Vilniuje atstovas Mathias Kobs, Mokslininkų rūmų direktorė Aldona Daučiūnienė.

<sup>1</sup> Vydūnas.Raštai, t. 3, p. 347.

<sup>2</sup> Vydūnas.Raštai, t.1, p. 356.

ko vokiečių dramaturgijos ir teatro sampratų. Dėstydamas savo filosofinę tautos sampratą Vydūnas irgi daugiausia remiasi savo meto vokiečių socialinės filosofijos atstovų – Gustavo F. Stefeno, Leopoldo Zieglerio, Franzo Openheimerio, Rudolfo Stamlerio, Bruno Bauscho, Andreas Voigto ir kt. – darbais.

Savo praktinėje kultūrinėje veikloje patikimų pagalbininkų jis taip pat rado tarp savo tėvynainių vokiečių. Vydūno vadovaujamai Tilžės lietuvių giedotojų draugijai harmonizuodami liaudies dainas ir kurdami muziką jo eiliuotiems testams talkino Tilžės muzikos mokyklos direktorius Vilhelmas Volfas, Luko (Elko) karališkosios seminarijos muzikos mokytojas Karlas Janzas<sup>3</sup>. Giedotojai yra sėkmingai bendravę ir su Tilžėje nuo 1879 m. veikusia vokiškąja „Lietuvių literatūros draugija“.

Tiesioginė ir netiesioginė pažintis su lietuvių kultūrą aukštai vertinusiais ir užtarusiais vokiečių šviesuoliais Vydūnui ne tik atskleidė šviesiąją vokiečių ir lietuvių santykių pusę, bet ir tapo labai stipria dvasine atrama lietuvybei puoselėti skirtoje kultūrinėje jo veikloje. Gražus pasitarnavimo lietuvininkams pavyzdys buvo Tilžės gimnazijos mokytojo Eduardo Gisevijaus (1798–1880) liuanistinė veikla, kurios pėdsakai Vydūno jaunystės laikais tebebuvo neataušę.

Su kitu nuoširdžiu lietuvininkų bičiuliu poetu poliglotu (daug rašiusių ir lietuviškai) Jurgiu Zauerveinu (1831–1904) Vydūnas bendravo pats ir patyrė iš jo tiesioginių impulsų savo kultūriniam darbui, perėmė kai kurias su tautiniu Prūsų lietuvių sąjūdžiu susijusias idėjas, įgyvendino ne vieną jo sumanymą.

<sup>3</sup> Žr. Lietuvos aidos. Tilžė, 1904; Lietuvos varpeliai. Tilžė, 1909.

Paminėtina keliolika metų trukusi draugystė su vokiečių literatūros klasiku, artimu kaimynu pagal kilmę Hermanu Zudermanu (1857 – 1928). Žinomas vokiečių rašytojas ekspresionistas Alfredas Brustas (1891 – 1934) buvo ne tik Vydūno mokinys Tilžės berniukų vidurinėje mokykloje, bet ir patyrė nemažą mokytojo filosofinių idėjų bei kūrybos principų poveikį. Gražus kūrybinio bendradarbiavimo pavyzdys - Vydūno ir jo misterijos „Probočių šešėliai“ iliustratoriaus įžymaus vokiečių dailininko Fidaus (Hugo Hopennerio, 1868 – 1948) ilgametė bičiulystė. Ypač daug Vydūnui padėjo nacių laikais Karaliaučiuje studijavęs būsimasis įžymus vokiečių kalbininkas Viktoras Falkenhahnas (1903 – 1987), kuris mąstytojui nebeprieinamuose archyvuose ir bibliotekose rinko rašomam veikalui „Septyni šimtmečiai“ reikalingą medžiagą.

Vydūnas savo gyvenimo saulėlydyje dar regėjo Antrojo pasaulinio karo į dvi skirtingas valstybes suskaldytos Vokietijos gyvenimą. Vienoje iš jų – Vokietijos Federacijoje Respublikoje - teko ir pačiam gyventi. Detmoldas buvo jo paskutinioji priebėga. Apie gyvenimą komunistų valdytoje Vokietijos Demokratinėje Respublikoje taip pat pakankamai gerai žinojo, nes palaikė glaudžius ryšius su keliolika jos piliečiais tapusių artimų giminaičių ir bičiulių. Abiejų Vokietijos dalių susivienijimo jam nebeteko sulaukti, bet netrukus po to susivienijimo jo palaikai grįžo į gimtą laisvą Lietuvą – 1991 m. spalio 19 d. perlaidotas Bitėnų kapinaitėse.

**Dr. Vacys Bagdonavičius**  
*Vydūno draugijos garbės pirmininkas*

(pabaiga kitame numeryje)

## Atsisveikinome su Juliumi Beinortu



Vasario 13-ąją netekome Kovo 11-osios akto signataro, buvusio Seimo nario, visuomenės veikėjo Juliaus Beinorto. Jis buvo ir vienas iš Kristijono Donelaičio draugijos Panevėžio skyriaus steigėjų ir aktyvus jos narys, ne kartą lankęsis Tolminkiemyje ir dalyvavęs talkose K. Donelaičio memorialiniame muziejuje, savo išpuodžius aprašęs spaudoje. Minint K. Donelaičio gimimo 300-ąsias metines, 2014 metais J. Beinortas gavo kultūros ministro padėkos raštą, atminimo medalį.

Velionis buvo neoficialaus Lietuvos žygeivių judėjimo dalyvis, turistinių kraštotyros akcijų organizatorius, nelegalios literatūros platintojas. Jis dar 1982 metais pradėjo minėti Rusų šventę, kartu su bendražygiais organizavo žygius per Lietuvą 1863 metų sukilėlių, knygnešių keliais, tvarkė partizanų kapus. Savo unikalią partitį jis aprašė 2017 metais išleistoje knygoje „Mūsų žygis Simono Daukanto taku 1975 m.“

J. Beinortas už nuopelnus atkuriant ir įtvirtinant Lietuvos Nepriklausomą valstybę buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo medaliais, jam praėjusiais metais įteiktas G. Petkevičaitės-Bitės atminimo medalis „Tarnaukite Lietuvai“. J. Beinortas vasario 15 dieną palaidotas Vilniaus Antakalnio kapinėse, Signatarų kalnelyje.

